

LAHDEN KAUPUNGIN YMPÄRISTÖNSUOJELUN VALVONTASUUNNITELMA VUOSILLE 2020-2024

Lahden kaupungin rakennus- ja ympäristölupalautakunta
Lahden ympäristöpalvelut

7.6.2022

Sisällys

1. Valvontasuunnitelma ja sen tavoitteet	4
2. Yleisluontoinen arvio ympäristön pilaantumisen riskeistä	5
2.1 Toimialueen erityispiirteet	5
2.2 Pohjavesien tila ja pohjavesiä pilaavat aineet	6
3. Ympäristönsuojelulain valvonta	7
3.1 Luvanvaraiset, ilmoituksenvaraiset ja rekisteröidyt laitokset	7
3.2 Ympäristönsuojelulain ilmoitukset.....	8
3.2.1 Melua ja tärinää aiheuttava tilapäinen toiminta (YSL 118 §).....	8
3.2.2 Koeluonteinen toiminta ja poikkeuksellinen tilanne (YSL 119 § ja 120 §).....	8
3.3 Rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaiseminen, määräys pilaantumisen ehkäisemiseksi, toiminnan keskeyttäminen ja kunnan viranhaltijan välitön määräysoikeus (YSL 175 §, 180-182 §)	9
3.4 Onnettomuus-, haitta- ja rikkomustilanteet sekä vireillepano-oikeus (YSL 169 § ja 186 §).....	9
3.5 Ympäristönsuojelumääräysten valvonta	10
3.6 Hajajätevesien valvonta (ympäristönsuojelulaki 527/2014 luku 16)	10
3.7 Eläinsuojien valvonta (valtioneuvoston asetus eräiden maa- ja puutarhataloudesta peräisin olevien päästöjen rajoittamisesta 1250/2014).....	11
3.8 Ilmanlaaduntarkkailu.....	11
3.8.1 Ilmanlaadun ohje-, raja-, kynnys- ja tavoitearvot	12
3.8.2 Ilmanlaaduntarkkailu Lahdessa.....	12
3.9 Pohjavesien laadun ja määrän tarkkailu.....	12
3.10. Melutilanteen seuranta	13
Viimeisin EU-meluselvitys valmistui 2017. Selvitys laadittiin yhdessä Liikenneviraston kanssa ja käytössä oli uusi Cnossos-malli. Samassa yhteydessä laadittiin jälleen meluselvitys myös kansallisilla arvoilla, joita käytetään maankäytön suunnittelussa.	13
4. Valvonnan maksullisuus.....	14
5. Muu ympäristönsuojeluviranomaisen valvonta	14
6. Ympäristönsuojelun laillisuusvalvonta.....	15
7. Viranomaisen valvontavastuulle kuuluvat luvanvaraiset, ilmoituksenvaraiset ja rekisteröitävät toiminnot	15
7.1 Ympäristönsuojelun valvontaohjelma ja sen ylläpito	16
8. Ympäristöriskien arviointi	17
8.1 Terveysriskit.....	17
8.2 Pohjavesiriskit.....	17
8.3 Riskiperusteinen luvanvaraisten ja rekisteröityjen toimintojen valvonta.....	18
9. Valvonnan organisointi ja resurssit.....	19
10. Kuvaus viranomaisten välisestä yhteistyöstä	19

10.1 Yhteistyöryhmät.....	20
11. Muu ympäristölainsäädäntö.....	21
11.1 Maa-aineslaki.....	21
11.1.1 Maa-aineslupien valvonta.....	21
11.1.2 Maa-aineslupataksa.....	22
11.2 Jätelaki ja jätehuoltomääräykset	22
11.2.1 Rakennetun ympäristön epäsiisteys ja roskaantumisen.....	22
11.2.2 Jätelain 124 §:n mukainen valvonta	23
11.2.3 Jätehuoltomääräysten valvonta.....	23
11.3 REACH-asetuksen valvonta	23
11.4 Merenkulun ympäristönsuojelulaki	23
11.5 Ulkoilulaki	24
11.6 Vesihuoltolaki	24
11.7 Hulevesien hallinta (maankäyttö- ja rakennuslaki).....	24
11.8 Vesilaki.....	25
11.9 Maalämpöjärjestelmien valvonta (vesi- sekä maankäyttö- ja rakennuslaki)	25
11.10 Maastoliikennelaki ja vesiliikennelaki	26
11.11 Luonnonsuojelulaki	26
11.12 Kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetun lain tehtävät - vesistötarkkailu	26
12. Metsästys ja kalastus	27
13. Valvontasuunnitelman ja -ohjelman seuranta, päivitys ja arviointi	27

1. Valvontasuunnitelma ja sen tavoitteet

Ympäristönsuojelulain (527/2014) 168 §:n mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on laadittava alueelleen tämän lain mukaista säännöllistä valvontaa varten suunnitelma (valvontasuunnitelma). Valvontasuunnitelmassa on oltava tiedot alueen ympäristöoloista ja pilaantumisen vaaraa aiheuttavista toiminnoista sekä käytettävissä olevista valvonnan voimavaroista ja keinoista. Suunnitelmassa on kuvattava valvonnan järjestämisen ja riskinarvioinnin perusteet ja valvonnasta vastaavien viranomaisten yhteistyö. Valvontasuunnitelma on tarkistettava säännöllisesti. Lisäksi pykälässä todetaan, että ympäristönsuojeluviranomaisen on valvottava ympäristöluvanvaraisia, ilmoituksenvaraisia ja rekisteröitäviä toimintoja säännöllisesti määräaikaistarkastuksin. Tarkastuskohteet ja -tiheys on määriteltävä ympäristöriskien arvioinnin perusteella. Luvanvaraisten, ilmoituksenvaraisten ja rekisteröitävien toimintojen määräaikaistarkastuksista ja niiden muusta säännöllisestä valvonnasta on laadittava ohjelma (valvontaohjelma). Valvontaohjelmassa on oltava tiedot valvottavista kohteista ja niihin kohdistettavista säännöllisistä valvontatoimista. Valvontaohjelma on pidettävä ajan tasalla.

Jätelain (646/2011) 124 § velvoittaa valvontaviranomaiset tarkastamaan määräajoin laitokset ja yritykset, joissa harjoitetaan jätteen laitos- tai ammattimaista käsittelyä, syntyy vaarallista jätettä, harjoitetaan jätteen ammattimaista kuljettamista tai keräystä, toimitaan jätteen välittäjänä tai toteutetaan jätteen kansainvälisiä siirtoja. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valvontavastuulla näistä tehtävistä on jätteen ammattimaisen keräyksen valvonta sekä jätteen laitos- tai ammattimainen käsittely niiltä osin kuin ne kuuluvat kunnan ympäristönsuojelulain mukaisiin valvottaviin kohteisiin. Vaarallista jätettä synnyttävien laitosten tai yritysten osalta valvontavastuu on jakamaton, joten valvontavastuusta on sovittava ELY-keskuksen kanssa. Kunnan valvontaviranomaisen vastuulla on laatia riskinarviointiin perustuvat tarkastussuunnitelmat sellaisten kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valvottavien kohteiden kuuluvien laitosten ja yritysten tarkastuksista, joiden toimintaan liittyy tai voidaan perustellusti olettaa liittyvän jätteen kansainvälisiä siirtoja.

Edellä tarkoitettujen suunnitelmien, jotka viranomaisen voi yhdistää ympäristönsuojelulain 168 §:n 4 momentissa tarkoitettuun valvontaohjelmaan, tulee perustua arviointiin jätteistä ja niiden jätehuollosta aiheutuvista riskeistä ja ympäristövaikutuksista. Suunnitelmissa on esitettävä tarkastusten tavoitteet ja painopisteet, suunnitelman kattama maantieteellinen alue, suunnitellut tarkastukset ja niiden tiheys, tarkastuksiin osallistuvat viranomaiset ja niiden yhteistyötä koskevat järjestelyt sekä muut tarkastusten asianmukaiseksi toteuttamiseksi tarpeelliset seikat. Suunnitelma on arvioitava uudelleen vähintään joka kolmas vuosi ja se on saatettava tarpeen mukaan ajan tasalle. Tarkastuksia ja muuta valvontaa koskevien suunnitelmien sisällöstä ja tarkastusten toteuttamisesta säädetään lisäksi jätteensiirtoasetuksen 50 artiklassa.

Valvonnan järjestämisestä todetaan ympäristönsuojelulain 167 §:ssä, että ympäristönsuojelulain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten valvonta on järjestettävä niin, että se on laadukasta, säännöllistä ja tehokasta ja perustuu ympäristöriskien arviointiin. Valvontaviranomainen voi asettaa tehtävät tärkeysjärjestykseen, jos se on välttämätöntä tehtävien hoitamiseksi asianmukaisesti.

Valvontasuunnitelman sisällöstä on säädetty ympäristönsuojelusta annetun valtioneuvoston asetuksen (713/2014) 28 §:ssä, määräaikaistarkastuksista ja riskinarvioinnista 29 §:ssä sekä valvontaohjelman laatimisesta 30 §:ssä. Lahden rakennus- ja ympäristövalvontakunnan ympäristönsuojelun valvontasuunnitelman ja -ohjelman laatimisessa on hyödynnetty ympäristöministeriön Ympäristövalvonnan ohjetta (YMPÄRISTÖHALLINNON OHJEITA 2 | 2016) sekä Ympäristölainsäädännön laillisuusvalvontaopasta (Ympäristöhallinnon ohjeita 9/2014). Ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan riskien

arvioinnissa on hyödynnetty Ympäristöriskien arviointi valvontaohjelman laadinnassa -julkaisua (Suomen ympäristökeskuksen raportteja 28/2013).

Lahden ympäristönsuojeluviranomaisen ympäristönsuojelulain (527/2014) vaatimusten mukainen valvontasuunnitelma kattaa myös jätelain 124 §:ssä säädetyn valvontaviranomaisen velvollisuudet. Jätelain (646/2011) 124 §:n mukaan toimivaltaisen valvontaviranomaisen on määräajoin asianmukaisesti tarkastettava sellaiset laitokset ja yritykset, joiden toiminnassa harjoitetaan jätteen laitos- tai ammattimaista käsittelyä, syntyy vaarallista jätettä, harjoitetaan jätteen ammattimaista kuljettamista tai keräystä, toimitaan jätteen välittäjänä tai toteutetaan jätteen kansainvälisiä siirtoja.

Ympäristövalvonnan ohjeen (YMPÄRISTÖHALLINNON OHJEITA 2 | 2016) mukaan vesilaissa ei edellytetä valvontasuunnitelman tekemistä, mutta ohjeessa suositellaan sisällyttämään ympäristönsuojelulain mukaiseen valvontasuunnitelmaan myös vesilain valvontaa koskevat toimet. Ympäristönsuojelulain velvoitteiden vuoksi riskiperustainen lupalaitosten valvonta on pakollista. Jätelain, vesilain ja merenkulun ympäristönsuojelulain osalta riskiperusteista valvontaa suositellaan niiltä osin kuin se on mahdollista ja tarkoituksenmukaista toteuttaa.

Ympäristöministeriön (Ympäristöhallinnon ohjeita 9/2014) mukaan: "Valvontaviranomaisten toimintaa sitovat lain säännösten ohella myös hallinnon yleiset periaatteet. Näistä tarkastusoikeuden ja muiden valvontatoimien kannalta keskeisiä ovat tarkoitussidonnaisuus ja suhteellisuus. Tarkoitussidonnaisuuden periaatteen mukaan viranomaisen harkintavalta toimivaltuuksien käytössä on sidottu siihen tarkoitukseen, jonka toteuttamiseksi toimivalta on lainsäädännöllä perustettu. Suhteellisuusperiaatteen mukaan viranomaisen toimien on oltava oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään ja toimen voimakkuus on suhteutettava sen tarkoitukseen siten, että yksityisen oikeuksia rajoitetaan mahdollisimman vähän. Kaiken valvonnan tulee perustua lakiin (laillisuusperiaate). Lisäksi valvonnassa on noudatettava myös muita hallinto-oikeudellisia periaatteita, kuten objektiivisuus-, tasapuolisuus- ja ennakoitavuusperiaatteet. Lisäksi hyvän valvonnan laatutakeita ovat asioiden dokumentointi, valvontaprosessin sujuvuus ja tehokkuus sekä viranomaistoimien läpinäkyvyys ja luotettavuus. Viranomaisen toiminnasta ja hallintoasian käsittelystä on säädelyt hallintolaisissa. Hallintolain toisessa luvussa on säädetty lisäksi hyvän hallinnon perusteista."

Lahden rakennus- ja ympäristölupalautakunnan ympäristönsuojelun valvontasuunnitelma on laadittu niin, että se täyttää ympäristönsuojelulaissa (YSL 527/2014) ja -asetuksessa (YSA 713/2014) esitetyt vaatimukset.

2. Yleisluontoinen arvio ympäristön pilaantumisen riskeistä

2.1 Toimialueen erityispiirteet

Lahden kaupunki sijaitsee keskeisellä paikalla Etelä-Suomessa. Lahdessa on noin 120 000 asukasta ja se on kahdeksanneksi suurin kaupunki Suomessa. Kaupungin pinta-ala on 517 km², josta vettä on 58 km². Lahden kaupungin ympäristöolosuhteita määrittelee alueen halki itä-länsisuunnassa kulkeva ensimmäisen Salpausselän reunamuodostuma. I Salpausselkä kohoaa ympäristöään noin 10-50 metriä korkeammalle, ja se on syntynyt jääkauden loppuvaiheessa vajaa 10 000 vuotta sitten mannerjään perääntyessä alueelta kohti pohjoista ja luodetta. Salpausselkä koostuu pääasiassa hiekasta, sorasta, moreenista sekä kivenlohkareista. Salpausselän lakialueen kasvillisuus on tyypillisesti kuivaa mäntymetsää. Salpausselän pohjoispuolelta alkaa Järvi-Suomi ja reunamuodostuman eteläpuolisille alueille on tyypillistä hienojakoiset savikot, joita halkovat joet. Salpausselän reunamuodostumia on muodostunut jäätikön perääntymisvaiheessa Suomeen kolme erillistä jonomaista muodostelmaa, joista Lahden kaupungin läpi kulkevaa muodostumaa kutsutaan ensimmäiseksi Salpausseläksi. Toinen Salpausselkä kulkee Lahden

kaupungin pohjoisrajan tuntumassa. Salpausselkien hyvin vedenläpäisevästä hiekkaisesta maaperästä johtuen ne ovat myös Suomen merkittävimmät pohjavesiesiintymät. Lahden kaupungin pohjavesialueiden yhteispinta-ala on 71,6 km², josta pohjaveden muodostumisaluetta 38,6 km². Pohjavesialueen osuus kaupungin kokonaispinta-alasta on 14 %.

Pohjavesialueet ovat suotuisasta maaperästään johtuen tarjonneet ihmisille ja yhteiskunnalle helposti käyttöönotettavan ja rakennettavan alueen. Lahden keskusta sijaitsee Vesijärven ja ensimmäisen Salpausselän välisellä alueella, ja ensimmäinen kaupungissa käyttöönotettu vedenottamo on saanut luonnollisesti vetensä Salpausselän pohjavedestä. Kaupungin sijaintiin pohjavesialueen päällä liittyy myös suuria riskejä – sijaitseehan se juomavesivarastonsa päällä. Ennen riskien tunnistamista teolliset toiminnot ovat sijoittuneet pohjavesialueille. Useat teolliset toiminnot ovat aiheuttaneet riskejä pohjaveden laadulle, ja myös konkreettista maaperän ja pohjaveden pilaantumista on aiheutunut.

Lahden alue kuuluu ensimmäisen Salpausselän pohjoispuoliselta osaltaan Kymijoen vesistöön ja eteläpuoliselta osalta Porvoonjoen vesistöön. Salpausselän pohjoispuolella sijaitsee Päijänteeseen laskeva Vesijärvi sekä Arrajärven kautta Kymijokeen laskeva järviketju lukuisine järvineen ja niitä yhdistävine virtavesineen. Salpausselän eteläpuolella on lähinnä Porvoonjoen vesistön latvavesiä.

Lahden kaupungin alueen järvistä 13 ekologinen tila on luokiteltu. Oksjärven, Alasenjärven, Kärkjärven ja Iso-Kukkasen ekologinen tila luokitellaan hyväksi ja Kymijärven tila välttäväksi. Vesijärvi (pl. Kajaanselkä) ja muut luokitellut järvet puolestaan ovat tyydyttävässä ekologisessa tilassa. Luokiteltujen järvien yhteinen vesipinta-ala on Lahden alueella hieman yli 5 000 ha. Virtavesien osalta Seestaanjoki-Arrajoen ekologinen tila on luokiteltu hyväksi, Porvoonjoen yläosan ja Palojoeki-Köylinjoen -tyydyttäväksi. Lahti Aqua Oy:lla on Lahdessa kolme jätevedenpuhdistamo. Etelä-Suomen aluehallintovirasto on myöntänyt puhdistamoille ympäristöluvat. Kariniemen ja Ali-Juhakkalan jätevedenpuhdistamoilta puhdistetut jätevedet johdetaan Porvoonjokeen. Nastolan jätevedenpuhdistamolta puhdistetut jätevedet johdetaan Palojokeen, joka virtaa Orimattilan keskustan läpi ja yhtyy myöhemmin Porvoonjokeen. Tehokkaasta jätevedenpuhdistuksesta huolimatta puhdistettu jätevesi heikentää Porvoonjoen veden laatua.

Lähes kaikki vesistöt ovat tärkeitä kaupungin asukkaiden virkistyskäytön kannalta. Kaikkien suurimpien järvien rantamilla ja lähistöllä on runsaasti asutusta. Lisäksi Vesijärvi on yksi laajan Päijänteen vesistöalueen suurjärvistä, jonka kautta aukeaa vesireitti kauas Keski-Suomeen saakka. Taajamatoiminnot, voimakas rantarakentaminen ja maatalouden hajakuormitus ovat heikentäneet vesistöjen veden laatua. Tästä johtuen monien järvien ekologinen tila ja virkistyskäyttökelpoisuus ovat heikentyneet. Vanhan Lahden alueella on jo useamman vuosikymmenen ajan tehty tuloksetta työtä järvien veden laadun hyväksi. Nastolan järvialueilla vesistöjen hoitotyötä on myös tehostettu viimeisen 15 vuoden aikana. Tavoitteiden laadinnassa lähtökohtana ovat olleet EU:n vesipolitiikan puitteiden direktiivi vuodelta 2000 sekä sen toteuttamiseksi laaditut kansalliset vesienhoidon tavoitteet. Tavoitteena on vähintään hyvän ekologisen tilan saavuttaminen kullekin vesimuodostumalle määritetyn tavoiteaikataulun puitteissa.

2.2 Pohjavesien tila ja pohjavesiä pilaavat aineet

Lahden pohjavesialueista suurin osa on luokiteltu hyvässä tilassa oleviksi (SYKE 2020*). Suurimmat pohjavesivarat keskittyvät ensimmäiselle Salpausselälle, jolle sijoittuvista kuudesta pohjavesialueesta Lahti on luokiteltu huonossa tilassa olevaksi (SYKE 2020*). Lahti-pohjavesialueen luokittelu huonossa tilassa olevaksi on seurausta ihmistoiminnasta. Aineet, joiden takia pohjavesialue on luokiteltu huonoon tilaan, ovat pääosin peräisin polttoainelajien jakeluasemilta, teiden suolauksesta, kemiallisista pesuloista, muista kemikaaleista tai liuottimia käyttävistä laitoksista sekä alueilta, joilla on käytetty torjunta-aineita. Niistä toiminnoista, jotka ovat aiheuttaneet pohjaveden pilaantumisen, suuri osa on jo lopetettu. Pohjaveden puhdistaminen on kuitenkin erittäin vaikeaa ja hidasta pohjaveden hitaasta uusiutumisesta johtuen. Huonoon tilaan luokitellun Lahti-pohjavesialueen osalta on syytä huomioida, että pohjavesialue on pinta-

alaltaan suuri eikä pohjavesi ole alueella kauttaaltaan huonossa tilassa. Verkostoon toimitettavan talousveden laatu on kaikilla Lahden vedenottamoilla moitteetonta.

Hämeen vesienhoidon toimenpideohjelmassa vuosille 2016-2021 on määritetty alueen pohjavesialueista riskipohjavesialueiksi luokiteltavat alueet ja luokitus päivitettiin vuonna 2019 (SYKE 2020). Riskipohjavesialueiksi on arvioitu ne pohjavesialueet, joilla ihmistoiminta mahdollisesti aiheuttaa merkittävän riskin pohjaveden laadulle. Arviointi perustuu tietoihin alueen maankäytöstä, ihmistoiminnasta ja pohjaveden laadusta sekä alueen merkittävytydestä vedenhankinnassa. Lahdessa riskipohjavesialueiksi on määritetty kaikki I Salpausselälle sijoittuvat pohjavesialueet sekä Renkomäen pohjavesialue. Riskipohjavesialueilla pohjavedestä on alueesta riippuen todettu torjunta-aineita ja niiden hajoamistuotteita, polttonesteiden lisäaineita, kemialliseen pesuun käytettäviä aineita sekä kloridia. (*Hämeen vesienhoidon toimenpideohjelma vuosille 2016-2021 (2015). 151 s. Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, SYKE 2020. Ympäristötiedon hallintajärjestelmä Hertta 22.1.2020).

Vaikka pohjavesialueita on vain 14 prosenttia Lahden kaupungin kokonaispinta-alasta, on ympäristölupavelvollisista toiminnoista sijoittunut pohjavesialueille lähes 50 %. Näin ollen pohjaveden pilaantumisvaara on huomioitava lupaprosessin aikana yritysten sijoittumispaikan valinnassa, asetettavissa lupamäärämääräyksissä ja myös niiden valvonnassa. Ympäristölupamääräyksissä annetaan toiminnanharjoittajalle tarvittavia velvoitteita rakentaa pohjavesisuojausjauksia sekä velvoitteita huokosilman ja/tai pohjaveden tarkkailemiseksi kiinteistöllä. Pohjaveden pilaantumisvaaran vuoksi kielteisiä ympäristölupapäätöksiä on tehty yhdeksän kertaa (pääasiassa jakeluasemia).

Lahden seudulle (Hollola, Lahti ja Nastola) valmistui vuonna 2012 Seudullinen pohjaveden suojelusuunnitelma vuosille 2012-2021. Pohjavesien suojelusuunnitelma päivitetään vuosien 2022-2023 aikana. Päivitettävä suojelusuunnitelma laaditaan vuosille 2022-2031 ja se kattaa kaikki Lahden pohjavesialueet; suojelusuunnitelmaa ei tulevalla kaudella tehdä seudullisena. Päivitystyössä suojelusuunnitelman osiot käydään läpi ja lisätään suojelusuunnitelman uusina osioina riskinarviointi sekä ilmastonmuutokseen sopeutumista koskeva osio. Suojelusuunnitelman toimenpideohjelma päivitetään ja laaditaan aikataulu edellisen suojelusuunnitelman toimenpideohjelman keskeneräisten kohteiden toteuttamiseen.

3. Ympäristönsuojelulain valvonta

3.1 Luvanvaraiset, ilmoituksenvaraiset ja rekisteröidyt laitokset

Ympäristönsuojelulain 168 §:n toisen momentin mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on valvottava ympäristöluvanvaraisia, ilmoituksenvaraisia ja rekisteröitäviä toimintoja säännöllisesti määräaikaistarkastuksin. Tarkastuskohteet ja -tiheys on määriteltävä ympäristöriskien arvioinnin perusteella. Lain tausta-aineiston (HE 214/203) mukaan keskeisin valvonnan keino on määräaikaistarkastukset. Muita säännöllisen valvonnan keinoja ovat vuosiyhteenvetojen, veloitettarkkailutulosten ja erilaisten selvitysten läpikäynti, joita toiminnanharjoittajat toimittavat viranomaiselle lupamääräysten tai asetusten velvoittamana.

Lahden kaupungin alueella ympäristölupamenettelylain ja ympäristönsuojelulain mukaisia ympäristölupapäätöksiä on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisten toimesta tehty vuosien 1993-2019 aikana yhteensä 280 kpl. Toiminnassa näistä ympäristöluvanvaraisista, ilmoituksenvaraisista ja rekisteröidyistä toiminnoista on tällä hetkellä 105 kpl (keväät 2022 tilanne).

3.2 Ympäristönsuojelulain ilmoitukset

Ympäristönsuojelulain mukaisten ilmoitusten toimittamisen tarkoitus on, että viranomainen saa lainsäätäjän arvioimista mahdollisista ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavista toiminnoista tiedon toiminnanharjoittajilta etukäteen. Ilmoitusten perusteella viranomainen voi tehdä ennakoivallisen toimenpiteen eli tarvittaessa rajoittaa ilmoituksenvaraista toimintaa ympäristönsuojelulain edellyttämälle tasolle ilmoituksen perusteella mahdollisesti annetussa päätöksessä. Ilmoitusmenettely mahdollistaa myös menettelyn piiriin säädettyjen toimintojen valvonnan. Osa tämänhetkistä ympäristölupalaitoksista kuuluisi nykyänsäädännön mukaan ilmoitusvelvollisiin laitoksiin. Kun näissä toiminnoissa tapahtuu olennaisia muutoksia, ne siirretään ilmoitusvelvollisuuden piiriin ja ympäristölupa lakkaa olemasta voimassa.

3.2.1 Melua ja tärinää aiheuttava tilapäinen toiminta (YSL 118 §)

Toiminnanharjoittajan on tehtävä Lahden ympäristöpalveluille kirjallinen ilmoitus rakentamisesta, yleisötilaisuudesta tai muusta tilapäistä melua tai tärinää aiheuttavasta toimenpiteestä tai tapahtumasta, jos melun tai tärinän on syytä olettaa olevan erityisen häiritsevää. Lahden ympäristönsuojelumääräyksissä on kuvattu tarkemmin melua aiheuttavat toiminnot, joista ei tarvitse tehdä meluilmoitusta.

Meluilmoituksista tehdään vuosittain noin 40 päätöstä, joista noin puolet koskee erilaisia ulkoilmatapahtumia ja puolet rakentamista. Tarvittaessa meluilmoituksen tai -valituksen johdosta tehdään tarkastus ennen toiminnan aloittamista tai toiminnan aikana. Melutasoja valvotaan satunnaisin melumittauksin. Toiminnan aikaisia tarkastuksia tullaan tekemään vuosittain noin 10 kappaletta.

3.2.2 Koeluonteinen toiminta ja poikkeuksellinen tilanne (YSL 119 § ja 120 §)

Koeluonteisesta toiminnasta on tehtävä kirjallinen ilmoitus lupaviranomaiselle viimeistään 30 vuorokautta ennen toiminnan aloittamista. Ympäristönsuojelulain 31 §:n mukaiseen koeluonteiseen lyhytaikaiseen toimintaan ei tarvita ympäristölupaa, jonka tarkoituksena on kokeilla uutta tekniikkaa, raaka- tai polttoainetta, valmistus- tai polttomenetelmää tai puhdistuslaitetta taikka käsitellä jätettä laitos- tai ammattimaisesti tällaisen toiminnan vaikutusten, käyttökelpoisuuden tai muun näihin rinnastettavan seikan selvittämiseksi. Jos koeluonteisesta toiminnasta saattaa aiheutua vesistön pilaantumista, jätevesien johtamistarve, josta saattaa aiheutua ojan, lähteen tai noron pilaantumista; sekä kohtuutonta naapurushaittaa, tulee toimintaan hakea kuitenkin ympäristölupa.

Jos onnettomuudesta, ennakoimattomasta tuotantohäiriöstä tai muusta niihin rinnastettavasta yllättävästä, toiminnasta riippumattomasta poikkeuksellisesta syystä taikka rakennelman tai laitteen purkamisesta toiminnassa, joka ei ole luvanvarainen tai rekisteröitävä, aiheutuu tai uhkaa aiheutua päästöjä tai syntyy jätettä siten, että siitä voi aiheutua välitöntä ja ilmeistä ympäristön pilaantumisen vaaraa tai jätteen määrän tai ominaisuuksien vuoksi tavanomaisesta poikkeavia toimia jätehuollossa, on toiminnasta vastaavan tai jätteen haltijan ilmoitettava tapahtuneesta viipymättä kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle.

Lahden kaupungin ympäristönsuojeluviranomaisen toimialueella on tehty erittäin harvoin koeluonteista toimintaa koskevia ilmoituksia. Myös ilmoituksia poikkeuksellisista tilanteista vastaanotetaan harvoin. Ilmoitukset koskevat useimmiten erilaisten kemikaalien vuototilanteita, joiden ensitorjuntaviranomainen on Päijät-Hämeen pelastuslaitos. Lahden ympäristöpalvelut antaa asiantuntija-apua sekä osallistuu jälkivahinkojen torjuntaan ympäristönsuojeluviranomaisen roolissa mm. öljyvahinkojen torjuntalain mukaisesti.

3.3 Rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaiseminen, määräys pilaantumisen ehkäisemiseksi, toiminnan keskeyttäminen ja kunnan viranhaltijan välitön määräysoikeus (YSL 175 §, 180-182 §)

Ympäristönsuojelun valvontaviranomainen voi kieltää sitä, joka rikkoo tätä lakia taikka sen nojalla annettua säännöstä tai määräystä, jatkamasta tai toistamasta säännöksen tai määräyksen vastaista menettelyä taikka määrätä asianomaisen täyttämään muulla tavoin velvollisuutensa sekä palauttamaan ympäristö ennalleen tai poistamaan rikkomuksesta ympäristölle aiheutunut haitta. Valvontaviranomainen voi myös määrätä toiminnanharjoittajan riittävässä määrin selvittämään toiminnan ympäristövaikutukset, jos on perusteltua aihetta epäillä toiminnasta aiheutuvan tämän lain vastaista ympäristön pilaantumista.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi toimittamansa tarkastuksen nojalla antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa koskevan yksittäisen määräyksen, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi. Määräys voi koskea toimea tai rajoitusta, toiminnan tarkkailua tai tiedottamista taikka valvontaa varten tarpeellisten tietojen antamista. Määräys ei voi koskea luvanvaraista tai ilmoituksenvaraista eikä rekisteröitävää toimintaa. Määräyksen on oltava kohtuullinen ottaen huomioon toiminnan luonne ja ympäristön pilaantumisen merkittävyys.

Yleensä valvonnassa käytetään Lahden ympäristöpalveluiden viranhaltijoiden antamia kehotuksia, joiden perusteella tilanne useimmiten korjaantuu asetetun määräajan kuluessa. Mikäli kehotusta ei noudateta, voi lautakunta antaa määräyksen, jota on tehostettu hallintopakkokeinoin.

Mikäli valvontatoiminnassa havaitaan, että ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavasta toiminnasta aiheutuu välitöntä vaaraa ihmisten terveydelle tai siitä uhkaa aiheutua välittömiä ja huomattavia haittavaikutuksia ympäristölle, valvontaviranomaisen on keskeytettävä toiminta siltä osin kuin se on välttämätöntä terveyden tai ympäristön suojelemiseksi, jos toiminnanharjoittaja ei itse ole ryhtynyt riittäviin toimenpiteisiin. Toiminnanharjoittajaa on kuultava mahdollisuuksien mukaan ennen keskeyttämistä. Keskeyttämistoimenpiteestä on laadittava pöytäkirja ja keskeyttämisestä on viivytyksettä tehtävä päätös. Viranomaisen on lisäksi annettava tieto siitä, miten toiminnan jatkamiseksi menetellään.

Kiireellisessä tapauksessa kiellon tai määräyksen voi antaa tai keskeyttämisen suorittaa kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen puolesta tämän määräämä viranhaltija. Viranhaltijan on viivytyksettä saatettava antamansa määräys, kiello tai keskeyttämistoimenpide kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen päätettäväksi. Viranhaltijan päätös on voimassa, kunnes rakennus- ja ympäristölupalautakunta on ratkaissut asian.

3.4 Onnettomuus-, haitta- ja rikkomustilanteet sekä vireillepano-oikeus (YSL 169 § ja 186 §)

Ympäristönsuojelulain 169 §:ssä määrätään, että jos onnettomuuden, haitasta tehdyn ilmoituksen, luvan noudattamatta jättämisen tai muun seikan vuoksi on aihetta olettaa, että toiminnasta aiheutuu terveyshaittaa tai merkittävää muuta ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa, valvontaviranomaisen on tarkastettava toiminta tai selvitetävä asia muulla asianmukaisella tavalla.

Ellei ympäristönsuojelulain 186 §:ssä tarkemmin määritelty valvonta-asia ole tullut vireille valvontaviranomaisen aloitteesta, asian voivat laittaa kirjallisesti vireille myös muut tahot. Ympäristönsuojelulain mukaan asian vireillepano-oikeus on asianosaisella, rekisteröidyllä yhdistyksellä tai säätiöllä, jonka tarkoituksena on ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun taikka asuin ympäristön viihtyisyyden edistäminen ja jonka toiminta-alueella kysymyksessä olevat ympäristövaikutukset ilmenevät, toiminnan sijaintikunnalla ja muulla kunnalla, jonka alueella toiminnan ympäristövaikutukset ilmenevät;

valtion valvontaviranomaisella sekä toiminnan sijaintikunnalla ja vaikutusalueen kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella sekä asiassa yleistä etua valvovalla viranomaisella.

3.5 Ympäristönsuojelumääräysten valvonta

Ympäristönsuojelulain mukaan kunta voi antaa tämän lain täytäntöön panemiseksi tarpeellisia paikallisista olosuhteista johtuvia, kuntaa tai sen osaa koskevia yleisiä määräyksiä (YSL 202 §). Lahden nykyiset ympäristönsuojelumääräykset ovat olleet voimassa vuoden 2018 alusta lähtien

Lahden ympäristönsuojelumääräyksissä määritellään mm. viemäriverkoston ulkopuolisten alueiden talousjätevesien käsittelyn kannalta herkät alueet, joilla on saavutettava perustasoa parempi jätevedenkäsittelyn taso. Määräyksillä on rajoitettu puhdistetun ja puhdistamattoman jäteveden imeyttämistä pohjavesialueella. Pohjavesialueilla on kiellettyä niin ikään ajoneuvojen, veneiden, koneiden ja laitteiden pesu pesuaineilla niin, että pesuvedet pääsevät imeytymään maaperään.

Jätteiden sijoittaminen maaperään on jätelain mukaan kielletty ilman ympäristölupaa. Jätteiden hyödyntäminen maarakentamisessa on ensisijaisesti ympäristölupavollista toimintaa, mutta ns. MARA-asetuksen (valtioneuvoston asetus eräiden jätteiden hyödyntämisestä maarakentamisessa) nojalla eräitä jätteitä voidaan tietyin edellytyksin käyttää maarakentamisessa. Käytöstä on ilmoitettava ELY-keskukselle. Vähäisiä määriä (alle 500 t) puhdasta betoni- ja tiilijätettä saa ympäristönsuojelumääräysten mukaan hyödyntää maarakentamisessa edellyttäen, ettei sijoittamisesta aiheudu ympäristön pilaantumista. Hyödyntämisestä on tehtävä valvontailmoitus Lahden ympäristöpalveluille vähintään 30 päivää ennen toimenpidettä. Ilmoituksia tulee muutama vuodessa. Vaarallisen jätteen varastointiin on annettu ympäristönsuojelumääräyksissä velvoitteita jätemäärän ylittäessä 500 litraa. Vaarallisista jätteistä on määräyksiä myös jätehuoltomääräyksissä.

Ympäristönsuojelumääräysten mukaan kaikki öljylämmitys- ja polttonestesäiliöt on kuntotarkastettava vähintään 10 vuoden välein, ja uusintatarkastus on tehtävä säiliön kuntoluokituksen mukaisesti. Metallisäiliöiden korjaaminen muovi- tai lasikuitupinnoitteella on kielletty. Määräysten mukaan maanalainen käytöstä poistettu polttonestesäiliö putkistoineen on poistettava maaperästä kokonaan myös muualla kuin pohjavesialueilla vuoden kuluessa. Öljylämmitys- ja polttonestesäiliöiden kuntotarkastus- ja säiliöiden poistovelvoitteeseen liittyvää neuvontaa annetaan noin 10 kertaa vuodessa ja öljysäiliöiden käytöstä poistoon liittyviä poikkeamishakemuksia käsitellään muutamia vuodessa.

Rakennus- ja ympäristölupalautakunta voi erityisestä syystä hakemuksesta myöntää yksittäistapauksessa luvan poiketa ympäristönsuojelumääräyksistä. Päätösvalta on delegoitu poikkeamispäätösten osalta ympäristölupapäällikölle. Poikkeamisesta ei saa aiheutua ympäristönsuojelumääräysten tavoitteiden syrjäytymistä. Ympäristönsuojelumääräysten valvontaa tehdään saapuneiden ilmoitusten, poikkeamisista tehtävien päätösten sekä valitusten käsittelyn yhteydessä.

3.6 Hajajätevesien valvonta (ympäristönsuojelulaki 527/2014 luku 16)

Lahden kaupungin alueella on arviolta noin 3 500 kiinteistöä, joita ei ole liitetty viemäriverkostoon. Näistä vakituisia asuntoja on lähes puolet ja vapaa-ajanasuntoja arviolta 1800 kpl. Vapaa-asuntojen varustelutaso vaihtelee suuresti ja näin myös kiinteistön jätevesikuormitus.

Jäteveden käsittelyvaatimuksista säädetään Ympäristönsuojelulain 16 luvussa. Vuonna 2004 ja sen jälkeen rakennetuilla kiinteistöillä jätevesien käsittelyjärjestelmän tulee täyttää lainsäädännön vaatimukset heti. Vanhat jätevesijärjestelmät tuli kunnostaa 31.10.2019 mennessä lainsäädännön puhdistusvaatimukset

täyttäviksi, jos rakennus sijaitsee enintään 100 metriä rannasta tai vedenhankintakäytössä olevalla tai siihen soveltuvalla pohjavesialueella.

Kiinteistön omistaja voi hakea poikkeamista kiinteistön jätevesien käsittelyjärjestelmän tehostamisesta, mikäli järjestelmän saneeraus on kustannuksiltaan tai tekniseltä vaativuudeltaan kohtuutonta tai jätevesien ympäristökuormitus on vähäinen. Poikkeaminen voidaan myöntää enintään viideksi vuodeksi kerrallaan (§ 156 d).

Ympäristönsuojelumääräyksissä on määritelty pilaantumiselle herkät alueet (mm. vesistöjen läheisyys ja pohjavesialueet), joissa on tiukemmat puhdistusvaatimukset kuin muualla. Näistä puhdistusvaatimuksista voidaan tapauskohtaisen arvioinnin perusteella myöntää poikkeaminen.

Laissa määrätään, että vesilaitoksen verkoston ulkopuolella olevilla kiinteistöillä tulee olla selvitys tai suunnitelma jätevesijärjestelmästä sekä käyttö- ja huolto-ohjeet. Kiinteistökohtaisia selvityksiä ei ole Lahden alueella järjestelmällisesti tarkastettu, mutta valvontatarkastustilanteissa selvityksen perusteella on mahdollista arvioida jätevesistä aiheutuva kuormitus ympäristöön ja täyttääkö puhdistusjärjestelmä asetuksen velvoitteet. Haja-asutusalueen kiinteistöjen jätevesijärjestelmiä ja niiden toimivuutta on alueittain tarkastettu erilaisten hankkeiden yhteydessä 1990-2000-luvuilla. Hankkeisiin liittyvät tarkastukset ovat kohdistuneet pääosin Salpausselän pohjoispuolella sijaitsevien järvien ranta- ja valuma-alueille. Näiden tarkastuskäyntien yhteydessä on annettu jätevesien käsittelyyn liittyvää neuvontaa.

Viemäriverkostojen ulkopuolella olevien kiinteistöjen jätevesijärjestelmien järjestelmällistä valvontaa ei tällä hetkellä tehdä. Valvontatarkastuksia tehdään ainoastaan vireille tulleiden valitusten tai yhteydenottojen perusteella. Vuosittain tarkastuksia tehdään 2-10 kpl. Tarkastusten yhteydessä annetaan jätevesien käsittelyyn liittyvää neuvontaa ja tarvittaessa määräyksiä järjestelmän korjaamisesta.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaisten lupien käsittelyn yhteydessä rakennusvalvonnalle annetaan pyydettyä ympäristönsuojeluviranomaisen lausunto rakennushankkeeseen liittyvästä jätevesien käsittelysuunnitelmasta.

3.7 Eläinsuojien valvonta (valtioneuvoston asetus eräiden maa- ja puutarhataloudesta peräisin olevien päästöjen rajoittamisesta 1250/2014)

Valtioneuvoston asetuksen eräiden maa- ja puutarhataloudesta peräisin olevien päästöjen rajoittamisesta (1250/2014) eli ns. nitraattiasetuksen noudattamisen valvontaan kuuluvat mm. eläinsuojien lantaloiden asianmukaisuus ja lannanlevitysaikojen noudattaminen. Asetusta valvotaan lähinnä muiden tarkastusten yhteydessä sekä valitusten tai ilmoitusten perusteella tehtävin tarkastuksin. Lahden ympäristöpalvelut käsittelee nitraattiasetuksen mukaiset lannan ja orgaanisten lannoitevalmisteiden aumavarastoinnista sekä poikkeustilanteissa tehtävästä lannanlevityksestä annetut ilmoitukset. Ilmoituksia tulee vuodessa 2-6 kappaletta. Vuosittaiset ilmoitukset raportoidaan ELY-keskukselle.

3.8 Ilmanlaaduntarkkailu

Ympäristönsuojelulain mukaan kunnan tulee valvoa ja edistää ilmansuojelua alueellaan sekä sitä varten huolehtia paikallisten olojen edellyttämästä tarpeellisesta ilmanlaadunseurannan järjestämisestä. Myös toiminnanharjoittajia veloitetaan huolehtimaan ilman pilaantumisen ehkäisemisestä sekä olemaan riittävästi selvillä toimintansa vaikutuksista ilmanlaatuun.

3.8.1 Ilmanlaadun ohje-, raja-, kynnys- ja tavoitearvot

Valtioneuvosto antoi 26.1.2017 voimaantulleen asetuksen ilmanlaadusta 79/2017, jolla kumottiin edellinen ilmanlaatuasetus 38/2011. Asetuksessa on raja-arvot ilman epäpuhtauksille, jotka eivät saa ylittyä ulkoilmassa. Raja-arvot ovat olleet voimassa epäpuhtaudesta riippuen vuodesta 2001, 2005 tai 2010 alkaen. Asetuksessa on annettu myös tavoitearvo otsonille vuodelle 2010 sekä pitkän ajan tavoite.

Ohjearvotarkastelussa käytetään valtioneuvoston päätöksessä 480/96 annettuja ohjearvoja. Ohjearvoilla pyritään ehkäisemään ensisijaisesti ilman epäpuhtauksien aiheuttamia terveyshaittoja, mutta myös luonnon vaurioitumista ja viihtyvyyshaittoja. Ohjearvot on tarkoitettu ohjeiksi viranomaisille. Niitä sovelletaan mm. kaavoituksessa, rakentamisen ja liikenteen suunnittelussa sekä ympäristölupien käsittelyssä. Ohjearvot eivät ole luonteeltaan sitovia, mutta tavoitteena on, että ohjearvojen ylittyminen estetään ennakolta.

Raja- ja tavoitearvovertailussa käytetään valtioneuvoston antamaa ilmanlaatuasetusta 79/2017. Raja-arvot määrittelevät ne ilman epäpuhtauksien ehdottomat enimmäispitoisuudet, joiden ylittäminen velvoittaa viranomaiset toimenpiteisiin ilmanlaadun parantamiseksi. Ilmansuojelusta vastaavien viranomaisten tulee käytettävissään olevin keinoin ehkäistä raja-arvojen ylittyminen. Tavoitearvot ovat sitovuudeltaan hieman löysempiä kuin raja-arvot. Tavoitearvoihin tulee pyrkiä käyttämällä parasta mahdollista teknologiaa ja muita kustannustehokkaita keinoja. Tavoitearvot on annettu esimerkiksi otsonille, jolle kaukokulkeutuminen on merkittävää, ja jonka pitoisuuksia ei pystytä alentamaan pelkästään kansallisin toimin. Varoituskynnys on pitoisuustaso, jonka ylittyessä lyhytaikainenkin altistuminen vaarantaa väestön terveyden. Varoituskynnykset on annettu otsonille, rikkidioksidille ja typpidioksidille.

3.8.2 Ilmanlaaduntarkkailu Lahdessa

Lahdessa ilmanlaatua seurataan jatkuvatoimisesti eri mittausasemilla. Kaupungin ydinkeskustan reuna-alueella Saimaankadulla mitataan typen oksidien, hengitettävien hiukkasten ja pienhiukkasten pitoisuuksia. Keskustan tuntumassa ns. kaupunkitausta-asetella Kisapuistossa mitataan typen oksidien pitoisuuksia vuoden 2022 loppuun asti. Keskustan ulkopuolella liikenneympäristössä Launeella mitataan typen oksidien ja hengitettävien hiukkasten pitoisuuksia sekä vuoden 2023 alusta myös pienhiukkasten pitoisuuksia. Lisäksi asemalla on pysyvästi VOC-seurantaa varten passiivikeräys. Satulakadulla, keskustan ulkopuolella, seurataan otsonin pitoisuuksia. Launeella omakotitaloalueella on myös toinen mittausasema, missä seurataan hengitettäviin hiukkasiin kiinnittyneiden tiettyjen polysyklisten aromaattisten hiilivetyjen pitoisuuksia. Näytteenotto tapahtuu joka toinen vuorokausi. Nastolaan perustetaan pysyvä jatkuvatoiminen mittausasema vuoden 2023 aikana, missä seurataan typen oksidien sekä hengitettävien hiukkasten ja pienhiukkasten pitoisuuksia. Haihtuvia orgaanisia yhdisteitä mitataan passiiviputkilla kahden viikon mittausjaksoilla. Mittauspisteitä on Lahdessa 2 – 3 ja Launeen mittauspistettä lukuun ottamatta niiden mittauspaikat vaihtuvat vuosittain. Lisäksi typpidioksidin pitoisuuksien kuukausikeskiarvoja seurataan passiivisilla näytteenottimilla neljässä vuosittain vaihtuvassa paikassa.

Ympäristönsuojelulain määrittelemien velvoitteiden täyttämiseksi Lahden kaupungissa solmittiin sopimus ilmanlaadun yhteistarkkailusta. Sopimuksen osapuolina ovat Lahden kaupungin alueella Lahden kaupunki ja Lahden alueella sijaitsevat ilmapäästöjensä vuoksi ympäristölupavelvolliset laitokset. Nykyinen sopimuskausi kattaa vuodet 2021-2026. Ilmanlaatua on seurattu Lahdessa yhteistarkkailuna vuodesta 1989 lähtien.

3.9 Pohjavesien laadun ja määrän tarkkailu

Lahdessa noin puolet ympäristöluvanvaraisista toiminnoista sijoittuu pohjavesialueille.

Yritys voidaan ympäristö- tai maa-ainesluvassa määrätä seuraamaan toimintansa vaikutusta pohjaveden laatuun ja/tai määrään, jos toiminnalla voidaan olettaa olevan näihin vaikutusta. Yritys voi teettää pohjavesitarkkailun itsenäisesti tai sen on mahdollista osallistua pohjavesien yhteistarkkailuun, jos se sijoittuu yhteistarkkailualueelle.

Lahdessa käynnistettiin vuoden 2019 alusta pohjavesien yhteistarkkailu Lahti- ja Renkomäki-pohjavesialueilla. Lahden pohjavesien yhteistarkkailualueessa on mukana lisäksi Hollolan Salpakankaan teollisuusalue, koska alue sijoittuu Riihelän vedenottamon valuma-alueelle. Pohjavesien yhteistarkkailussa kaikkien mukana olevien toimijoiden velvoitetarkkailun toteuttaa kilpailutuksella valittu toimija; näytteiden analysoinnista vastaa kilpailutuksella valittu laboratorio. Yhteistarkkailua hallinnoi Lahden kaupunki. Kunkin toiminnanharjoittajan pohjavesitarkkailu toteutetaan luvassa määrätyn mukaisesti. Lisäksi jokaisesta tarkkailukohteesta määritetään yhdestä havaintoputkesta kerran vuodessa tietyt pohjaveden yleistä tilaa kuvaavat perusparametrit. Tulokset raportoidaan vuosittain toiminnanharjoittajakohtaisesti. Tulosten pohjalta laaditaan myös vuosittain Lahden pohjavesien yleistä tilaa kuvaava kooste, joka julkaistaan keväisin Lahden kaupungin internet-sivuilla.

Pohjavesien yhteistarkkailun ensimmäinen kausi on sopimukseen kirjattu kolmivuotiseksi (2019-2021), jonka jälkeen on mahdollista käyttää yksi optiolisävuosi. Seuraavalla toimintakaudella yhteistarkkailu on tavoitteena laajentaa kattamaan myös Nastonharju-Uusikylä A ja B- pohjavesialueet. Muilla pohjavesialueilla Lahdessa ei tällä hetkellä ole sellaista ympäristö- tai maa-ainesluvanvaraista toimintaa, johon liittyisi pohjaveden tarkkailuvelvoite.

Pohjavesien yhteistarkkailun toteutuksesta vastaa vesiensuojelusuunnittelija.

3.10. Melutilanteen seuranta

EU:n ympäristömeludirektiivi velvoittaa yli 100 000 asukkaan kuntia tekemään melualue selvityksen viiden vuoden välein. Liikennevirasto on veloitettu tekemään melukartoituksen kaikista teistä, joiden liikennemäärä vuodessa on yli 3 miljoonaa ajoneuvoa ja kaikista rautateistä, joiden junamäärä on yli 30 000 vuodessa.

Meluselvityksessä huomioidaan tieliikenteen, raideliikenteen ja teollisuuden melu. Vuoden sisällä melualue selvityksen valmistumisesta on laadittava meluntorjunnan toimintasuunnitelma. Ympäristömeludirektiivin edellyttämän kaupunkikohtainen meluselvitys tehdään viiden vuoden välein.

Viimeisin EU-meluselvitys valmistui 2017. Selvitys laadittiin yhdessä Liikenneviraston kanssa ja käytössä oli uusi Cnossos-malli. Samassa yhteydessä laadittiin jälleen meluselvitys myös kansallisilla arvoilla, joita käytetään maankäytön suunnittelussa.

Tulosten perusteella Lahden kaupungin 120 000 asukkaasta 10 600 altistuu pääkatujen ja teiden liikenteestä aiheutuvalla yli 55 dB:n vuorokausimelutasolle Lden. Vastaavasti asukkaista noin 900 altistuu raideliikennemelun yli 55 dB:n vuorokausimelutasolle (kansalliset arvot). Kaupungin alueella oli laskettavaa maanteitä 116 km ja päärataa 34 km. Katuja meluselvityksessä oli mukana 70 km. Meluselvitykseen perustuva meluntorjunnan toimintasuunnitelma valmistui alkuvuodesta 2019. Selvitys kattaa vuodet 2019-2023.

Melualue selvitys vuoden 2021 liikennemäärätiedoilla on valmistumassa kesäkuun 2022 loppuun mennessä ja sen tuloksista tiedotetaan yhdessä väyläviraston kanssa syksyllä. Tämän selvityksen perusteella päivitetään myös meluntorjunnan toimintasuunnitelma vuosille 2024-2028 30.6.2023 mennessä.

Lahden kaupungille on laadittu vuonna 2010 hiljaisten alueiden kartoitus. Selvitys päivitettiin 2018. Vuoden 2010 jälkeen mm. Nastolan alue on liitetty Lahden kaupunkiin. Päivityksessä huomioitiin myös 2017 valmistunut melualue selvitys. Selvitys on tehty paikkatietomenetelmin, lisäksi on tehty tarkentavia melumittauksia viidessä kohdassa kaupungin alueella. Desibelirajana käytettiin 45 dB, alueet, jotka jäävät tämän alle katsotaan hiljaisiksi alueiksi. Hiljaisissa alueissa olennaista on myös se, millaisena äänimaisema koetaan. Selvityksessä tunnistettiin 80 hiljaista aluetta.

4. Valvonnan maksullisuus

Ympäristönsuojelulain 205 §:n 2 momentin mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi periä maksun ympäristönsuojelulain mukaisen luvan, ilmoituksen tai muun asian käsittelystä, laatimaansa valvontaohjelmaan perustuvista luvanvaraisen ja rekisteröitävän toiminnan määräaikaistarkistuksista ja niiden muusta ohjelmaan perustuvasta säännöllisestä valvonnasta sekä tarkastuksista, jotka ovat tarpeen 175 tai 176 §:ssä tarkoitetun kiellon tai määräyksen noudattamisen valvomiseksi taikka 181 §:ssä tarkoitetun toiminnan keskeyttämisen valvomiseksi. Ympäristölupahakemuksen ja maa-aineslupahakemuksen yhteiskäsittelystä ja valvonnasta kunnalle perittävistä maksusta säädetään maa-aineslain 23 §:ssä. Kunnalle perittävä maksu voi vastata enintään suoritteen tuottamisesta kunnalle aiheutuvia kokonaiskustannuksia. Maksun perusteista määrätään tarkemmin kunnan hyväksymässä taksassa. Tällä hetkellä Lahdessa ympäristönsuojelun valvonnasta peritään rakennus- ja ympäristölupalautakunnan alaisen ympäristöpalveluiden tuntiveloitusperusteisena taksana 80 euroa tunnilta 1.1.2019 voimaan tulleen ympäristönsuojeluviranomaisen taksan mukaan. Taksapäätöksessä on määritelty ympäristönsuojelulain (527/2014), vesilain (587/2011), jätelain (646/2011) ja merenkulun ympäristönsuojelulain (1672/2009) mukaisen luvan, ilmoituksen tai muun asian käsittelystä perittävät käsittelymaksut.

Maksua ei peritä viranomaisen eikä haittaa kärsivän asianosaisen aloitteesta vireillepannun asian käsittelystä. Ympäristöluvan muuttamisesta maksu peritään toiminnanharjoittajalta, vaikka asia on tullut vireille viranomaisen hakemuksesta. Muiden kuin viranomaisen tai haittaa kärsivän asianosaisen vaatimuksesta vireillepannun asian käsittelystä saadaan periä vireillepanijalta maksu, jos vireillepanoa on pidettävä ilmeisen perusteettomana.

Mikroyritysten maksujen on oltava kohtuulliset ottaen huomioon toiminnan laajuus ja luonne. Maksujen on oltava kohtuulliset myös, jos toiminnanharjoittajan asemassa on sellainen luonnollinen henkilö, joka ei harjoita taloudellista toimintaa. Ympäristönsuojelulain 206 §:n 2 momentin mukaan mikroyrityksellä tarkoitetaan taloudellista toimintaa harjoittavaa luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, jonka palveluksessa on vähemmän kuin 10 työntekijää ja jonka vuosiliikevaihto tai taseen loppusumma on enintään 2 miljoonaa euroa. Lahden kaupungin 1.12.2020 päätetyn ympäristönsuojeluviranomaisen taksapäätöksen mukaan mikroyritykseltä ympäristönsuojelun valvontamaksut peritään vähentäen 30 % suoritemaksuista. Valvontamaksut peritään vähentäen 30 %:lla maksuista myös silloin, kun toiminnanharjoittajan asemassa on sellainen luonnollinen henkilö, joka ei harjoita taloudellista toimintaa.

5. Muu ympäristönsuojeluviranomaisen valvonta

Ympäristönsuojelulain lisäksi ympäristölainsäädännön muissa erityislaeissa on osoitettu valvontatehtäviä kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Erityislaeissa on säädetty tehtäviä myös yleisesti kunnan hoidettavaksi, jotka on Lahden kaupungin päätösten perusteella delegoitu rakennus- ja ympäristölupalautakunnan sekä Lahden ympäristöpalveluiden tehtäväksi. Muut kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävät on kuvattu valvontasuunnitelman kappaleessa 11 ja 12 sekä esitetty luettelo vuosittain tehtävistä valvontatoimenpiteistä valvontaohjelmassa.

6. Ympäristönsuojelun laillisuusvalvonta

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen velvollisuuksiin kuuluu toimivaltaansa kuuluvien lakien noudattamisen valvonnan lisäksi myös velvollisuus tehdä lainsäädännössä tarkemmin kuvatuissa tapauksissa tutkintapyyntö poliisille lainrikkojien rikosoikeudelliseen vastuuseen saattamiseksi, jonka perusteella seurauksena on rangaistus, mahdollinen vahingonkorvaus tai rikoshyödyn menettäminen. Valvontaviranomaisen toimimisvelvollisuus perustuu ympäristönsuojelulain 18 luvun, vesilain 14 luvun, jätelain 13 luvun, maa-ainelain 14 §:n ja kemikaalilain lukujen 9 ja 10 säännöksiin. Tutkintapyyntöä koskeva asia on salassa pidettävä siihen asti, kunnes asia on viety tuomioistuimeen tai poliisi tai syyttäjä vie asian muutoin päätökseen (laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999: 24 § 1 momentin kohta 3 ja 3 mom). Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen poliisille toimittamien tutkintapyyntöjen laatiminen on delegoitu Lahden ympäristöpalveluiden viranhaltijoille. Ympäristönsuojelun laillisuusvalvonnassa käytettävät periaatteet ja yksityiskohtaisempi kuvaus on esitetty ympäristöministeriön julkaisemassa Ympäristönsuojelun laillisuusvalvontaopas 2014 -julkaisussa (Ympäristöhallinnon ohjeita 9/2014).

7. Viranomaisen valvontavastuulle kuuluvat luvanvaraiset, ilmoituksenvaraiset ja rekisteröitävät toiminnot

Ympäristönsuojelulain (527/2014) mukaan ympäristöluvanvaraisia, ilmoituksenvaraisia tai rekisteröityjä toimintoja on Lahden kaupungin alueella vuoden 2021 alussa yhteensä 103 kpl. Lukumääräisesti suurimmat ympäristöluvanvaraiset toimialat ovat energiantuotantolaitokset (13 kpl), jätteidenkäsittely (12 kpl), kivenmurskaamot ja asfalttiasemat (10 kpl), polttonesteiden jakeluasemat (8 kpl) sekä betonituotetehtaat ja valmisbetoniasemat (7 kpl). Ympäristönsuojelulain liite 2:n mukaisia rekisteröityjä toimintoja on yhteensä 37 kpl. Näistä 24 kpl on polttonesteiden jakeluasemia, viisi kemiallista pesulaa, neljä energiantuotantolaitosta, kolme asfalttiasemaa ja yksi voc-laitos. Kooste ympäristölupavelvollisista toimialoista tarkastusvälineen ja toiminnanharjoittajamäärineen on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Ympäristöluvanvaraisten ja rekisteröityjen toimintojen määräaikaistarkastusvälit ja lukumäärät Lahden alueella (Tarkastusvälin osalta esim. 3 tarkoittaa, että tarkastus tehdään kerran kolmessa vuodessa. Mikäli tarkastusväli vaihtelee ilmaisee se, että eri toiminnanharjoittajilla on toisistaan riskiperusteesta johtuva poikkeava tarkastusväli.).

toimiala	tarkastusväli	toiminnanharjoittajien lukumäärä
Metsäteollisuus		0
Metallien ja muovien pintakäsittely	4-5	2
Energiantuotanto, voimalaitokset	4-5	17
Kemianteollisuus		0
Polttonesteiden jakeluasemat	2-3	32
Voc-laitokset	3-4	4
Kivenmurskaamot ja asfalttiasemat	2-5	10
Betoniasemat tai betonituotetehtaat	2-4	7
Vesipesulat	4	0
Elintarvikkeiden tai rehujen valmistus	3-4	3
Eläinsuojat	4	2
Liikenne: varikot, moottoriurheiluradat	4	3
Jätteiden käsittely	3	12
Maankaatopaikat	4	0

Ampumaradat	4	1
Suihkupuhalluspaikka (ulkona)	4	0
Krematorio	3	1
Lumenkaatopaikka	2	1
Naapuruussuhdelain mukainen kohtuuton rasisitus	4	1
Pohjavesialueella oleva pieni toiminto	3-4	2
Kemialliset pesulat	5	5
YHTEENSÄ		103

Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen valvontavastuulle kuuluvia ympäristölupavelvollisia toimintoja on Lahden kaupungin alueella 35 kpl (vuoden 2022 alun tilanne). Hämeen ELY-keskus varaa Lahden ympäristöpalveluiden edustajalle mahdollisuuden osallistua ELY:n tekemille määräaikaistarkastuksille. ELY:n valvontavastuuseen kuuluvien toimintojen ympäristölupapäätökset käsittelee Etelä-Suomen aluehallintovirasto (valtion ympäristölupaviranomainen).

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valvontavastuusta säädetään ympäristönsuojelulain lisäksi maa-aines-, jäte-, vesi-, vesihuolto-, merenkulun ympäristönsuojelu-, luonnonsuojelu-, maastoliikenne- ja vesiliikennelaeissa sekä edellä mainittujen lakien perusteella annetuissa asetuksissa. Ulkoilulain mukaiset tehtävät on Lahden kaupungissa osoitettu ympäristönsuojeluviranomaisen tehtäväksi. Lisäksi kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta säädetyn lain (64/1984) mukaan kunnan tulee alueellaan valvoa ja edistää ympäristönsuojelua siten, että luontoa ja muuta ympäristöä suojelemalla, hoitamalla ja kehittämällä turvataan kunnan asukkaille terveellinen, viihtyisä ja virikkeitä antava sekä luonnontaloudellisesti kestävä elinympäristö. Muiden kuin ympäristönsuojelulain mukaiset kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valvontatehtävät kuvataan valvontasuunnitelman luvuissa 11-12.

7.1 Ympäristönsuojelun valvontaohjelma ja sen ylläpito

Lahden ympäristöpalvelut on ylläpitänyt valvontasuunnitelmaa ympäristölupavelvollisten laitosten osalta seudullisen ympäristöpalveluiden alusta eli vuodesta 2007 lähtien, jolloin suunnitelmaan perustuva ympäristölupavelvollisten laitosten määräaikaistarkastukset aloitettiin. Valvontasuunnitelmaan on kuulunut vuosittain tarkistettava ja lautakunnan hyväksymä valvontaohjelma, joka on pitänyt sisällään vuosittaiset ympäristölupavelvollisten ja rekisteröityjen toimintojen määräaikaistarkastukset sekä toteuman raportoinnin. Vuoden 2007 jälkeen aloitettiin maa-aineslupakohteiden määräaikaistarkastukset ja laadittiin toimialueen vesistöjen tilan seuraamiseksi tarkkailuohjelma. Ympäristölupa- ja maa-aineslupakohteiden sekä vesistö tarkkailusuunnitelman erilliset tarkkailuohjelmat hyväksyttiin lautakunnan päätöksellä vuosittain. Ympäristönsuojelulain (527/2014) uudistuksen sekä ympäristöministeriön Ympäristövalvonnan ohjeen mukaisesti erilliset ohjelmat on koottu yhteen, jolloin Lahden kaupungin ympäristönsuojelun valvontasuunnitelma vuosille 2020-2024 sisältää kaiken valvontatoiminnan mistä Lahden kaupungin rakennus- ja ympäristölupalautakunta ja sen alainen viranhaltijaorganisaatio Lahden ympäristöpalvelut kunnan ympäristönsuojeluviranomaisena vastaa. Valvontasuunnitelmaa toteutetaan vuosittain lautakunnan vahvistaman valvontaohjelman mukaisesti.

Valvontaohjelman sisältövaatimuksista todetaan valtioneuvoston asetuksessa ympäristönsuojelusta (713/2014: 30 §), että ohjelmassa on oltava 1) suunnitelma ohjelmakaudella toteutettavista erityyppisten luvanvaraisten, ilmoitusvelvollisten ja rekisteröitävien toimintojen määräaikaistarkastuksista; 2) tiedot muista kuin 1 kohdassa tarkoitetuista säännöllisen valvonnan toimenpiteistä sekä 3) kuvaus edellisen kauden valvontaohjelman tavoitteiden toteutumisesta.

Valvontaohjelmakauden pituudelle ei ole säädetty laissa tiettyä mittaa, vaan ympäristönsuojeluviranomainen voi päättää pituuden omista tarpeista lähtien. Ympäristönsuojelulain mukaisten määräaikaistarkastusten maksujen perimismahdollisuus on kytketty ympäristönsuojelulain 205 §:ssä valvontaohjelman olemassaoloon. Valvontaohjelma on pidettävä jatkuvasti ajan tasalla ja siihen tehdään tarvittavat muutokset, mikäli valvontatoiminnassa havaitaan ohjelman muutostarpeita. Lahden rakennus- ja ympäristölupalautakunta tekee päätöksen vuosittain vuoden alussa vuoden aikana tehtävistä tarkastuksista. Samassa yhteydessä todetaan edellisen vuoden valvontatoiminnan toteuma.

8. Ympäristöriskien arviointi

Säännöllistä valvontaa tehostetaan kohdistamalla valvonta riskinarvioinnin avulla ympäristön kannalta haitallisimpiin ja suurimman riskin kohteisiin. Ympäristöriskillä tarkoitetaan ympäristön pilaantumiseen liittyviä riskejä, jotka kattavat myös päästöistä aiheutuvat terveysriskit. Tehokkuuteen ja laatutavoitteisiin pyritään myös valvonnan priorisoinnilla, jos olosuhteet niin vaativat. Valvonta on järjestettävä käytettävissä olevien voimavarojen mukaan niin, että laatu ja tehokkuus ovat mahdollisimman hyviä.

8.1 Terveysriskit

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valvontavastuulle ympäristönsuojelulain perusteella kuuluvat ympäristölupavelvolliset, ilmoitusvelvolliset ja rekisteröitävät toiminnot voivat aiheuttaa varsinkin poikkeus- ja onnettomuustilanteiden yhteydessä ihmiselle aiheutuvia terveyshaittoja sekä vaurioita ympäristölle. Normaalityönnästä poikkeavia tilanteita ovat esimerkiksi prosessihäiriöt ja tulipalot, joissa ilmaan pääsee vapautumaan ilmanlaatua heikentäviä aineita. Myös erilaiset äkilliset tai huomaamattomat pitkäaikaiset vuodot voivat aiheuttaa maaperän- ja pohjaveden pilaantumista tai pilaantumisen vaaraa. Vedenhankinta voi vaarantua maaperän ja pohjaveden pilaantumisesta varsinkin vesiensuojelun kannalta herkimmillä pohjaveden muodostumisalueilla vedenottamoiden läheisyydessä ja ottamoiden valuma-alueilla.

Ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnon ja asutuksen läheisyys lisäävät mahdollisen päästön terveysvaikutuksia. Asutus- ja teollisuusalueiden läheisyys lisäävät meluhäiriöitä ja vähentävät asuinalueiden viihtyisyyttä. Ympäristönsuojelun ennakoivalvontaan kuuluvassa sijoituspaikkaharkinnassa (YSL 11 §) tarkastellaan sijoituspaikan soveltuvuutta kyseiseen toimintaan niin, että arvioidaan toiminnan luonnetta, kestoa, ajankohtaa ja vaikutusten merkittävyyttä sekä pilaantumisen todennäköisyyttä ja onnettomuusriskiä, vaikutusalueen herkkyyttä ympäristön pilaantumiselle, merkitystä elinympäristön terveellisyyden, ja viihtyisyyden kannalta, sijoituspaikan ja vaikutusalueen nykyistä ja oikeusvaikutteisen kaavan osoittamaa käyttötarkoitusta sekä muita mahdollisia sijoituspaikkoja alueella. Toiminnasta ei saa aiheutua myöskään kohtuutonta naapurushaittaa.

Ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavien laitosten valvonnalla on varmistuttava siitä, että luvassa asetettuja lupamääräyksiä noudatetaan, eikä merkittävää ympäristön pilaantumista eikä maaperän ja pohjaveden pilaantumista tai sen vaaraa pääse aiheutumaan.

8.2 Pohjavesiriskit

Ympäristönsuojelulain maaperän ja pohjaveden pilaamiskiellosta huolimatta maaperä ja pohjavesi on päässyt tietyiltä osin pilaantumaan Lahdessa. Suurimmat havaitut pilaantumistapaukset ovat johtuneet nykyisin jo lopettaneista toiminnoista, mutta myös uusia pilaantumisia havaitaan.

Pohjaveden suojelusuunnitelman mukaan pohjaveden laadun voivat vaarantaa toiminnot, joiden yhteydessä käsitellään, kuljetetaan tai varastoidaan pohjavedelle haitallisia aineita. Pohjaveden määrä taas voi vaarantua, jos maaperään imeytyy vettä luontaista määrää vähemmän pohjaveden muodostumisalueelle sijoittuvista toiminnoista johtuen. Lahdessa asutus ja toiminnot ovat sijoittuneet pääosin vedenhankintaa varten tärkeille pohjavesialueille. Tästä seurauksena pohjavesialueille sijoittuu monen tyyppisiä toimintoja, jotka voivat aiheuttaa riskin pohjaveden laadulle tai määrälle. Riskitoiminnoista aiheutuvan riskin suuruuden arviointi perustuu olemassa oleviin tietoihin toiminnoista alueella sekä toimintoihin liittyviin, yleisesti tunnettuihin riskeihin.

Pohjavesien suojelusuunnitelmassa pohjavesialueilla sijaitseviksi riskitoiminnoiksi on todettu asutus, liikenne ja tienpito, rautatiet, yritystoiminta, maa-ainestenotto, muuntamot, maa- ja metsätalous, pilaantuneet maat, hulevedet sekä hautausmaat. Tässä valvontasuunnitelmassa kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen säännöllinen ja suunnitelmallinen valvonta koskee pääasiassa yritystoimintaa sekä maa-ainestenottoa. Muiden toimintojen valvontaa tehdään normaalin valvontatoiminnan yhteydessä sekä viranomaiselle tulevien valitusten ja havaintojen perusteella.

Lahdessa vesijohtoverkoston kautta talousvetenä jaettava vesi on kokonaisuudessaan pohjavettä. Lahti Aqua Oy:lla on Lahdessa 11 vedenottamoita. Lisäksi vettä johdetaan verkostoon Hollolan-Lahden vesilaitoskuntayhtymän kolmelta vedenottamolalta, jotka sijaitsevat Hollolassa. Pohjaveden laatua heikentävistä, Lahdessa pohjavedestä todetuista aineista suurin osa on peräisin selkeästi määriteltävissä olevista lähteistä. Kloridi on pääsääntöisesti peräisin liukkauden- ja pölyntorjunnassa käytettävistä aineista. Polttonesteiden lisäaineiden pääasiallinen lähde ovat polttonesteiden jakeluasemat. Torjunta-aineiden osalta päästölähteitä on useita. Merkittävimpiä päästölähteitä ovat tai ovat aiemmin olleet rautatiet sekä metsätalous; lisäksi torjunta-aineita käytetään tai on käytetty muun muassa tienhoidossa, hautausmailla ja puutarhoissa. Torjunta-aineet hajoavat hyvin hitaasti, josta johtuen jo käytöstä poistettuja aineita ja niiden hajoamistuotteita löytyy pohjavedestä edelleen. Suunnitelma-alueen pohjavesistä todetuista torjunta-aineista kaikkien käyttö on jo lopetettu. Kaupunki on siirtynyt vuonna 2017 käyttämään pohjavesialueilla liukkaudentorjunnassa natriumkloridin sijaan ympäristölle haitatonta kaliumformiaattia.

Launeen vedenottamo oli vuodet 2000-2015 suljettuna raakavedestä todettujen torjunta-ainepitoisuuksien takia. Tuona aikana vedenottamolalta pumpattiin pohjavettä suoja-pumppauksena, mutta vettä ei johdettu vesijohtoverkostoon. Launeen vedenottamo otettiin uudelleen käyttöön vuonna 2016. Torjunta-ainejäämät puhdistetaan raakavedestä aktiivihiihi-suodatuksella.

8.3 Riskiperusteinen luvanvaraisten ja rekisteröityjen toimintojen valvonta

Koska määräaikaistarkastusten tulee perustua riskinarviointiin, on suuremman ympäristöriskin aiheuttavaa toimintoa valvottava tiiviimmin. Riskiarvioinnin ensimmäinen vaihe on ympäristönsuojelulain hallituksen esityksen (214/2013) mukaan toimialakohtaisten riskien tunnistaminen. Toisessa riskinarvioinnin vaiheessa tunnistetaan laitosten yksilölliset riskit. Ympäristöriskien arvioinnin perusteina tulee olla vähintään kyseisen laitoksen mahdolliset ja tosiasialliset vaikutukset ihmisen terveyteen ja ympäristöön ottaen huomioon päästöt, päästötyypit, paikallisen ympäristön herkkyys ja onnettomuusriski sekä toiminnan lupaehtojen noudattaminen. Tapauskohtaisesti on otettava huomioon toiminnanharjoittajan osallistuminen asetuksen mukaiseen ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään. (Ympäristöriskien arviointi valvontaohjelman laadinnassa, Suomen ympäristökeskuksen raportteja 28/2013) Tarvittaessa tarkastusmenettelyyn voidaan käyttää riksiperusteista otantamenettelyä.

Lahden kaupungin alueella toimivien ympäristöluvanvaraisten ja ympäristönsuojelun tietojärjestelmään rekisteröityjen laitosten valvonta on perustunut ympäristöriskeihin ja valvonnasta saatujen havaintoihin säännöllisen valvontatyön alusta lähtien. Ympäristöluvanvaraisille ja rekisteröidyille toiminnoille on laadittu

toimialakohtainen määräaikaistarkastusten aikataulu, joka on esitetty taulukossa 1. Pohjavesialueilla sijaitseviin lupavelvollisiin toimintoihin tehdään esitettyä aikataulua tiheämmin tarkastuksia, yleensä yhtä vuotta lyhemmällä tarkastusväillä kuin pohjavesialueen ulkopuolisiin toimintoihin. Valvonnasta saatujen tietojen perusteella yksittäisten toimintojen tarkastusväliä on saatettu lyhentää. Valvonnan myötä havaitaan olosuhdemuutoksia, voidaan laitoskohtaista tarkastusväliä muuttaa.

9. Valvonnan organisointi ja resurssit

Ympäristönsuojelun valvonnasta vastaa rakennus- ja ympäristölupalautakunnan alaisuudessa toimiva Lahden ympäristöpalvelut. Ympäristöpalvelut on jaettu ympäristönsuojelun valvontatyön osalta lupien ja valvonnan toimintayksikköön sekä vesien ja luonnonhoidon toimintayksikköön.

Lupien ja valvonnan toimintayksikössä ympäristölupien valmistelua ja ympäristönsuojelun valvontaa tekee seitsemän henkilöä. Lisäksi yksi henkilö vastaa ilmanlaadun jatkuvatoimisesta tarkkailusta. Yksikköä johtaa ympäristölupapäällikkö. Valvontatyöt ja lupien valmistelu on jaettu toimialoittain niin, että henkilöt ovat erikoistuneet oman tehtäväkenttensä mukaisiin toimintoihin. Päävastuulliselle henkilölle on osoitettu varahenkilö tai -henkilöitä tarpeen mukaan. Lupien- ja valvonnan toimintayksikön jäsenten tehtäviin kuuluu myös muita Lahden ympäristöpalveluiden asiantuntijatehtäviä.

Vesien ja luonnonhoidon yksikössä on yhdeksän henkilöä, joista kaksi tekee pääsääntöisesti kenttätöitä. Toisinaan on lisäksi projektihenkilöstöä. Yksikköä johtaa vesiensuojelupäällikkö. Lakisäätöiset valvonta- ja lupatehtävät on jaettu eri henkilöille ja näille on nimetty varahenkilöt. Ympäristötilan seurannan vastuu on jaettu vesiensuojelupäällikön, vesiensuojelusuunnittelijoiden ja kahden vesiensuojelustyöntekijän kesken ja yksi vesiensuojelusuunnittelija vastaa datan käsittelystä. Pohjavesiasioista vastaava vesiensuojelusuunnittelija vastaa myös vesihuoltolain valvonnasta. Hulevesien hallintaan liittyvistä asioista vastaa hulevesi-insinööri. Luonnonsuojeluvälvoja vastaa luonnonsuojeluasioista ja kalastusasioiden päävastuu on yhdellä vesiensuojelusuunnittelijalla. Yksikössä on kolme valtuutettua kalastusvalvojaa ja kolme sertifioitua ympäristönäytteenottajaa.

Rakennus- ja ympäristölupalautakunta on delegoinut päätöksellään toimivaltaansa Lahden ympäristöpalveluiden viranhaltijoille. Delegoinnit on kerätty Lahden ympäristöpalveluiden päätösvaltamatriisiin.

10. Kuvaus viranomaisten välisestä yhteistyöstä

Lahden kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen ja sen alainen Lahden ympäristöpalvelut tekee yhteistyötä Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY), kaupungin terveysuojeluviranomaisen, rakennusvalvonnan ja maankäytön kanssa sekä pelastusviranomaisen, turvallisuus- ja kemikaalivirasto TUKES:in, poliisin, syyttäjän ja tullin kanssa. Viranomaisten yhteistyötä korostaa myös ympäristönsuojelulakiin (187 §) kirjattu viranomaisten välisestä virka-apusta säädetty velvoite, jonka mukaan valvontaviranomaisten on annettava toisilleen pyynnöstä virka-apua niiden tässä laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

Ympäristönsuojelulain 23 §:n mukaan valtion valvontaviranomaisen on ilmoitettava valvonnassa havaitsemistaan puutteista kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle tämän toimivaltaan kuuluvia mahdollisia toimenpiteitä varten. Vastaavasti kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on ilmoitettava

valvonnassa havaitsemistaan puutteista valtion valvontaviranomaiselle. Lisäksi ELY kutsuu toimivaltaansa kuuluvien ympäristöluvanvaraisten toimintojen tarkastuksille kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen edustajan mukaan. Lisäksi yhteistyöhön valtion valvontaviranomaisen kanssa kuuluu mm. ELY:n järjestämät kuntien ympäristöviranhaltijoille suunnatut kuntayhteistyöpäivät sekä lukuisa joukko epävirallisempaa tiedonvaihtoa eri muodoissa.

Kunnan terveydensuojeluviranomaiselta tulee pyytää lausunto ympäristölupahakemuksesta ympäristönsuojelulain mukaan; samoin vesihuoltolain mukaisista vapautushakemuksista tulee pyytää terveydensuojeluviranomaiselta lausunto. Myös meluhaittojen valvontaan liittyvää yhteistyötä tehdään terveysvalvonnan kanssa esimerkiksi asuinalueilla terveydensuojelun vastatessa melumittauksista sisätiloissa ja ympäristönsuojelun vastatessa ulkomelun raja-arvojen valvonnasta. Rakennusvalvonnan kanssa tehdään yhteistyötä esimerkiksi hajajätevesiasetuksen valvontaan ja maalämpöjärjestelmiin liittyen. Maankäytön kanssa yhteistyötä tehdään mm. kaavavalmisteluun liittyen antamalla ympäristönsuojelun valvontatyössä saatujen tietojen perusteella lausuntoja valmisteilla oleviin kaavahankkeisiin.

Pelastuslaitoksen kanssa tehdään yhteistyötä kemikaalivalvonnan ja ympäristönsuojelumääräysten valvonnan osalta. Myös öljyvahinkojen torjuntalain mukainen yhteistyö on tiivistä pelastuslaitoksen kanssa. TUKES:in kanssa tehtävä valvontayhteistyö merkitsee mm. osallistumista TUKES-tarkastuksille vaarallisia kemikaaleja varastoiville ja käyttäville laitoksille.

10.1 Yhteistyöryhmät

Lahdessa on toiminut jo pitkään Lahden ympäristöpalveluiden vetämä meluntorjuntatyöryhmä, johon kuuluu edustajat rakennus- ja ympäristövalvonnan lisäksi kaupunkisuunnittelusta ja kaupunkitekniikasta.

Ilmanlaadun kehittämistyöryhmä ohjaa ilmanlaadun yhteistarkkailusuunnitelman toteutumista sekä päättää ilmanlaadun yhteistarkkailusopimuksen eri osapuolten maksuosuuksista. Ryhmä koostuu ilmanlaadun yhteistarkkailusopimuksen allekirjoittaneista yrityksistä ja kunnista. Ilmanlaadun kehittämistyöryhmän puheenjohtajana toimii rakennus- ja ympäristövalvonnan Lahden ympäristöpalvelut-yksikön mittausinsinööri.

Pohjavesien valvontatyötä tehdään vuonna 1990 perustetussa seudullisessa pohjavesityöryhmässä, johon kuuluu edustajia Lahden kaupungin Kaupunkiympäristön palvelualueelta, Hämeen ELY:stä, Päijät-Hämeen pelastuslaitokselta, Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveystyöryhmästä, Hollolan kunnasta, Hollolan Vesihuoltolaitokselta sekä Lahti Aqua Oy:stä. Pohjavesityöryhmä kokoontuu kahdesti vuodessa. Ryhmän puheenjohtajana toimii vesiensuojelupäällikkö ja sihteerinä vesiensuojelusuunnittelija.

Hulevesien hallinnan suunnittelun koordinoinnista vastaa kaupunkiympäristön yksiköiden, Lahti Aqua Oy:n ja tilakeskuksen edustajista koostuva hulevesityöryhmä. Työryhmän puheenjohtajana toimii vesiensuojelupäällikkö ja sihteerinä hulevesi-insinööri.

Vesiensuojelupäällikkö on jäsen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen vesienhoitosuunnitelman valmistelun yhteistyötä ja vuorovaikutusta varten perustamassa yhteistyöryhmässä.

Porvoonjoen vesiensuojelun ja virkistyskäytön suunnitteluun on perustettu neuvottelukunta, joka laatii ja toteuttaa toimenpideohjelmaa. Neuvottelukunta on Itä-Uudenmaan ja Porvoonjoen vesien- ja ilmansuojeluyhdistys ry:n koordinoima. Neuvottelukunnan jäsenet ovat jokivarren kunnista, yhdistyksistä ja Ely-keskuksista. Neuvottelukunnan puheenjohtajana toimii vesiensuojelupäällikkö.

Alueen kalatalouden suunnittelusta vastaa Salpausselän kalatalouskeskus. Keskeisin tehtävä on alueen käyttö- ja hoitosuunnitelman laatiminen, yhteislupa-alueiden kehittäminen sekä kaupallisen kalastuksen ja kalastuksenvalvonnasta vastaaminen. Kalatalousalueen 12-jäsenisen hallituksen puheenjohtajana on tällä hetkellä vesiensuojelupäällikkö ja jäsenenä vesiensuojelusuunnittelija.

Eteläisen Päijät-Hämeen vesihuollon seurantaryhmä on vuonna 2019 perustettu työryhmä, jossa keskustellaan vesihuollon ajankohtaisasioista. Työryhmä on Hämeen ELY-keskuksen koolle kutsuma, ja osanottajia on ELY:n lisäksi Orimattilan kaupungilta ja vesihuoltolaitokselta, Hollolan kunnasta ja vesihuoltolaitokselta, Kärkölän kunnasta ja vesihuoltolaitokselta, Lahden kaupungilta, Lahti Aqua Oy:stä, PHHYKY:stä, Päijät-Hämeen Liitosta sekä Päijät-Hämeen pelastuslaitokselta. Työryhmä kokoontuu kaksi kertaa vuodessa.

Ympäristönsuojelun laillisuusvalvonnan osalta tehdään poliisin ja syyttäjän kanssa yhteistyötä. Vuoden 2016 alussa on käynnistynyt mm. Päijät-Hämeessä alueellisen ympäristörikostyöryhmän toiminta, jossa on mukana kuntien ympäristönsuojeluorganisaatioiden edustajien lisäksi ELY:n, poliisin, syyttäjän ja pelastuslaitoksen edustajia. Työryhmän tarkoituksena on yhteistyön syventämisen ja annettavan koulutuksen myötä kehittää laillisuusvalvonnan tehokkuutta ja vaikuttavuutta.

Maankäytön suunnitteluun osallistutaan sekä Lahden Suunta-työssä (jatkuva yleiskaavatyö) ja asemakaavoituksessa. Tällä hetkellä Lahden eteläisen kehätien rakentamishankkeen kanssa on tehty paljon yhteistyötä. Maankäytön ja aluehankkeiden, kuntatekniikan viherpuolen, museon ja tilakeskuksen pidetään vuosittain vähintään kaksi yhteistyöneuvottelua ajankohtaisista asioista. Luonnonhoitoasioita käsitellään viheralueiden kehittämisen työryhmässä yhdessä vihertoimen ja maankäytön kanssa.

11. Muu ympäristölainsäädäntö

11.1 Maa-aineslaki

Maa-aineslain mukaan (555/1981) kunnan tehtävänä on ohjata ja valvoa maa-ainesten ottamista kunnassa. Laki ohjaa maa-ainesten ottamista lupamenettelyn kautta. Maa-aineslakia ei sovelleta rakentamisen yhteydessä irrotettujen ainesten ottamiseen ja hyväksikäyttöön, kun toimenpide perustuu viranomaisen antamaan lupaan tai hyväksymään suunnitelmaan. Maa-aineslain mukaisia valvottavia kohteita on Lahdessa yhteensä kaksitoista, joista yksitoista kohdetta on Lahden ympäristöpalveluiden valvonnassa ja yksi Hämeen ELY-keskuksen valvonnassa.

Lupaa kiven, soran, hiekan, saven ja mullan ottamiseen ei tarvita, jos aineksia otetaan omaa tavanomaista kotitarvekäyttöä varten asumiseen tai maa- ja metsätalouteen. Kotitarveotosta tulee ottajan ilmoittaa valvontaviranomaiselle ottamispaikan sijainti ja arvioitu ottamisen laajuus silloin, kun ottamisalueesta on otettu tai on tarkoitus ottaa enemmän kuin 500 kuutiometriä maa-aineksia.

11.1.1 Maa-aineslupien valvonta

Maa-aineslupien määräysten noudattamista valvoo kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetussa laissa (64/1986) tarkoitettu ympäristönsuojeluviranomainen, joka on Lahdessa rakennus- ja ympäristölupalautakunta ja sen alainen Lahden ympäristöpalvelut. Ympäristöpalveluissa lupia valvoo ympäristönsuojelutarkastaja.

Tarkastusmenettelystä on säädetty valtioneuvoston asetuksessa maa-ainesten ottamisesta (926/2005). Valvontaviranomaisella on oikeus maa-aineslain mukaisen valvontatehtävän hoitamiseksi tehdä tarkastuksia, suorittaa mittauksia sekä ottaa näytteitä ottamispaikalla. Maa-aineslain mukainen valvonta käsittää maa-ainesten ottoluvan saaneiden kohteiden tarkastuksen.

Valtioneuvoston asetuksen maa-ainesten ottamisesta 7 §:n mukaan valvontaviranomaisen on suoritettava tarkastus riittävän usein toiminnan seuraamiseksi. Asetuksen mukaisesti kaikilla lupa-alueilla tehdään alkutarkastus ennen maa-ainesten ottamiseen ryhtymistä ja lopputarkastus, kun ottaminen on päättynyt tai luvan voimassaoloaika on kulunut umpeen. Vuosittain tarkastetaan, että lupakohteissa noudatetaan ottamissuunnitelmaa ja päätöksessä asetettuja ehtoja sekä maa-aineslaissa asetettuja rajoituksia. Tarkastus suoritetaan lisäksi maa-ainesluvan haltijan, asianosaisten tai muiden perusteltujen vaatimusten vuoksi, jollei tarkastusta ole pidettävä ilmeisen tarpeettomana.

Mikäli luvanhaltija ilmoittaa etukäteen tammikuun loppuun mennessä, ettei maa-aineksia kyseisenä vuonna oteta, ei lupakohdetta silloin normaalisti tarkasteta eikä peritä valvontamaksua. Tarkastuksen yhteydessä selvitetään otetun aineksen määrä ja ottoalueen etenemä. Luvanhaltijoiden on toimitettava vuosittaiset ottotiedot sähköisesti valtion ylläpitämään Notto-järjestelmään tai lupavalvojalle. Yhden kohteen maa-ainesluvan valvonta vie vuosittain keskimäärin 1-2 työpäivää.

Ympäristönsuojelutarkastaja valvoo maa-ainesluvan ohessa myös ottoalueiden kiviainesten murskaustoimintaa määrävällein. Murskaimille, jotka toimivat alueella yhteensä yli 50 päivää, tulee olla ympäristölupa. Ympäristöluvan vähimmäisvaatimuksista säädetään ns. Murausasetuksessa (800/2010). Yhteensä alle viisikymmentä vuorokautta lyhyemmän ajan murskaus on mahdollista tehdä ympäristönsuojelulain ilmoitusmenettelyn (YSL 115 §) mukaisesti.

11.1.2 Maa-aineslupataksa

Maa-ainesten ottamistoiminnan valvonnasta luvan hakija tai toimenpiteen suorittaja on velvollinen suorittamaan maa-aineslain (555/1981) 23 §:n sekä maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 145 §:n nojalla kunnalle maksun, jonka perusteet ja suuruus on määrätty Lahden rakennus- ja ympäristölupalautakunnan 19.1.2021 (8 §) hyväksymässä taksassa, joka tuli voimaan 1.3.2021.

11.2 Jätelaki ja jätehuoltomääräykset

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen valvoo jätelain (646/2011) ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten, kuten jätehuoltomääräysten, noudattamista. Valvontaa tehdään muiden kuin ympäristölupavelvollisten yritysten valvonnan yhteydessä. Ympäristölupavelvollisten laitosten jätehuolto tarkastetaan ympäristölupaan liittyvän valvonnan yhteydessä.

11.2.1 Rakennetun ympäristön epäsiisteys ja roskaantuminen

Rakennetun ympäristön epäsiisteysten ja roskaantuneiden kohteiden valvonta perustuu kuntalaisilta tulleisiin ilmoituksiin, joita on noin 100 vuodessa. Useimmiten kohteeseen tehdään valvontakäynti/tarkastus, jonka perusteella roskaajalle tai toissijaisesti alueen haltijalle ja/tai maanomistajalle ilmoitetaan alueen roskaantumisesta tai annetaan siivouskehotus. Tapauksista, joissa on

vihteitä tai tietoa roskaajasta tai jos jätteiden joukossa on vaarallista jätettä, tehdään tutkintapyyntö poliisille. Tutkintapyyntöön johtavia tapauksia on yleensä muutama vuodessa.

11.2.2 Jätelain 124 §:n mukainen valvonta

Jätelain 124 §:n mukaan valvontaviranomaisen on määräajoin tarkastettava laitokset ja yritykset, joissa syntyy vaarallista jätettä sekä jätteen ammattimaista keräystä harjoittavan toiminnanharjoittajan toiminta. Tarkastukset keskitetään toimintoihin, joissa muodostuu suuria määriä vaarallisia jätteitä tai joissa muodostuvat vaaralliset jätteet ovat ympäristön kannalta erityisen haitallisia. Valvonnan tarvetta arvioitaessa kiinnitetään huomiota sijaintiriskiin. Tarkastettavat kohteet priorisoidaan riskiperusteisesti (syntyvän jätteen määrä ja laatu, toiminnan sijaintipaikka, aiheutuneet häiriöt, tehdyt haittailmoitukset, yms.). Kohteet, joissa syntyvän vaarallisen jätteen määrä ja laatu ovat merkittäviä, ovat esimerkiksi moottoriajoneuvojen huolto ja korjaus, metalliteollisuus sekä koneiden ja laitteiden valmistus. Jätteiden ammattimaista keräystä koskevia jätelain 100 §:n mukaisia ilmoituksia saapuu muutama vuodessa. Keräyksen valvonta painottuu ensi sijassa kuntalaisilta tulleisiin ilmoituksiin.

11.2.3 Jätehuoltomääräysten valvonta

Yleisimpiä jätehuoltomääräysten mukaisia valvontakohteita ovat järjestettyyn jätteenkuljetukseen liittymättömät kiinteistöt ja jätteiden omatoimiseen käsittelyyn liittyvät haitat (esim. kompostointi, jätteen polttaminen). Valvontaa suoritetaan pääsääntöisesti kuntalaisten ilmoitusten perusteella, joita tulee vuosittain noin kymmenen. Useimmissa tapauksissa asian saattamiseen kuntoon riittää kirjallinen ohjeistus. Yli 500 henkilön yleisötapahtumasta tulee tehdä jätehuoltosuunnitelma ja esittää se kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Tällaisia tilaisuuksia järjestetään vuosittain kymmenkunta.

11.3 REACH-asetuksen valvonta

Kemikaalilain (599/2013) 11 §:n mukaan ympäristönsuojeluviranomainen valvoo ympäristöhaittojen ehkäisemiseksi ja torjumiseksi REACH-asetuksen aineen käytön olosuhteita ja turvallisuustoimenpiteitä (artiklat 14 ja 37) ja luvanvaraisten aineiden käyttöä (VII osasto) ja aineen rajoituksia koskevan 67 artiklan säännösten noudattamista ympäristönsuojelulain mukaisessa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavien toimintojen valvonnassa siltä osin, kun valvonta koskee toiminnanharjoittajan velvoitetta huolehtia ympäristöhaittojen ehkäisemisestä ja torjumisesta kemikaalin käytössä ja varastoinnissa. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto on laatinut REACH-asetusta koskevan valvontaoppaan ympäristönsuojeluviranomaiselle (Ympäristöhallinnon ohjeita 7/2014), jota hyödynnetään valvonnassa.

Valvontaa toteutetaan muiden valvontatoimien yhteydessä siltä osin, kuin valvonta koskee toiminnanharjoittajan velvoitetta huolehtia ympäristöhaittojen ehkäisemisestä ja torjumisesta kemikaalin käytössä ja varastoinnissa. Vuonna 2015 Hämeen ELY-keskuksen organisoimana toteutettiin Päijät-Hämeen alueen kunnissa kemikaali- ja REACH-valvontaan keskittynyt valvontaprojekti, johon myös Lahden ympäristöpalvelut osallistui.

11.4 Merenkulun ympäristönsuojelulaki

Merenkulun ympäristönsuojelulain (1672/2009) muutoksen (669/2021) myötä huvivenesataman pitäjän velvollisuus vastaanottaa jätteitä koskee satamaa, jossa on vähintään 25 (aiemmin 50) venepaikkaa tai jonka yhteydessä on vähintään 25 (aiemmin 50) huviveneen talvitelakointipaikkaa. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen hyväksyy ja valvoo huvivenesatamien ja pienten kalastussatamien

(vuosittaiset purkumäärät alle 20 000 kg) jätehuoltosuunnitelmat, muiden satamien suunnitelmat hyväksyy ja valvoo ELY-keskus. Jätehuoltosuunnitelma merkitään ympäristönsuojelun tietojärjestelmään (YLVA). Suunnitelma on voimassa 5 vuotta kerrallaan (aiemmin 3 vuotta) tai kunnes sataman toiminnassa tai jätehuollossa tapahtuu merkittäviä muutoksia.

11.5 Ulkoilulaki

Ulkoilulain mukaisia sekä pysyviä että tilapäisiä (enintään 14 vrk) leirintäalueita valvoo Lahdessa kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Pysyviä leirintäalueita Lahdessa on yksi. Tilapäisten leirintäalueiden määrä vaihtelee vuosittain. Muutamana viime vuonna on ollut kolme tilapäistä leirintäaluetta vuodessa. Leirintäalueita on tarkastettu tarpeen ja resurssien mukaan.

11.6 Vesihuoltolaki

Vesihuoltolain 5 §:n mukaan kunnan tehtävänä on kehittää vesihuoltoa alueellaan yhdyskuntakehitystä vastaavasti yhteistyössä vesihuoltolaitosten sekä muiden kuntien kanssa. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen toimii vesihuoltolain mukaisena valvontaviranomaisena yhdessä terveydensuojeluviranomaisen sekä ELY-keskuksen kanssa. Ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävänä on valvoa vesihuoltolain mukaisia tehtäviä ympäristönsuojelun näkökulmasta ja vastata verkostoihin liittymisvelvollisuuden valvonnasta.

Vesihuoltolaitoksen toiminta-alueiden tulee kattaa alueet, joilla kiinteistöjen liittäminen vesihuoltoverkostoon on tarpeen toteutuneen tai suunnitellun yhdyskuntakehityksen vuoksi. Lahdessa vesihuoltopalveluista vastaa Lahti Aqua Oy. Lahti Aqua Oy:n toiminta-alueen rajat on päivitetty edellisen kerran vuonna 2012 (kv 10.9.2012 § 83). Toiminta-alueeseen liitettiin Nastolan vesihuoltolaitoksen toiminta-alueet Nastolan ja Lahden kuntaliitoksen yhteydessä vuonna 2016.

Vesihuoltolain 10 §:n mukaan pääsääntö on, että vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella oleva kiinteistö on liitettävä laitoksen vesijohtoon ja jätevesiviemäriin. Taajamien ulkopuolella sijaitsevia kiinteistöjä koskevat tietyt liennytykset. Liittymisvelvoitteesta voi hakea vapautusta kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselta (11 §).

Vesihuoltolain mukaista verkostoihin liittymisvelvollisuuden valvontaa toteutetaan yhteistyössä vesihuoltolaitoksen kanssa. Yhteistyössä Lahti Aqua Oy:n kanssa selvitetään toiminta-alueella olevat verkostoihin liittymättömät kiinteistöt. Kiinteistöjä kehoitetaan liittymään vesihuoltoverkostoon tai hakemaan vesihuoltolain mukaista vapautusta. Verkostoihin liittymättömät kiinteistöt selvitetään yhteistyössä vesilaitoksen kanssa esimerkiksi paikkatietoanalyysin avulla.

Vesihuoltolain valvontaan käytetty vuotuinen työaika riippuu siitä, onko liittymättömiä kiinteistöjä aktiivisesti kehoitettu liittymään vesihuoltoverkostoon. Yhden kiinteistön vapautushakemuksen käsittelyyn menee kokonaisuudessaan noin 2-3 työpäivää.

Valvonnasta vastaavat vesiensuojelupäällikkö ja vesiensuojelusuunnittelija.

11.7 Hulevesien hallinta (maankäyttö- ja rakennuslaki)

Kunta vastaa hulevesien hallinnan järjestämisestä asemakaava-alueella (MRL 103 i §). Kunta voi halutessaan ottaa vastuulleen muitakin alueita. Kunnan tulee huolehtia siitä, että ryhdytään tarvittaessa toimenpiteisiin kunnan hulevesijärjestelmän ja vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäriverkoston toteuttamiseksi asemakaavan mukaisen maankäytön tarpeita vastaavasti. Kiinteistön ja kunnan hulevesijärjestelmien rajakohdan (johon

asti kiinteistön haltija tai omistaja vastaa hulevesien hallinnasta) osoittaa kunnan määräämä viranomainen (MRL 103 h §), joka voi myös antaa hulevesien johtamiseen liittyviä määräyksiä. Johtosäännössä lakisäateiseksi kunnan monijäseniseksi toimielimeksi, joka valvoo maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) 13 a lukua "Hulevesiä koskevat erityiset säännökset" on nimetty rakennus- ja ympäristölupalautakunta ja vastuuyksiköksi Lahden ympäristöpalvelut.

Lahden kaupungilla on käytössä hulevesiohjelma, johon on kirjattu hulevesien hallinnan suunnittelun tavoitteet, eri hallintaratkaisujen soveltamisen prioriteettijärjestys sekä erityiskohteissa sovellettavat hallintaperiaatteet. Kaupunkiin on perustettu alkuvuonna 2016 hulevesityöryhmä, joka käsittelee laajemmat hulevesikysymykset ja valmistelee tarvittavat sopimusluonnokset ja lautakuntaan vietävät päätösaasiat.

11.8 Vesilaki

Vesilain (27.5.2011/587) tavoitteena on edistää, järjestää ja sovittaa yhteen vesivarojen ja vesiympäristön käyttöä niin, että se on yhteiskunnallisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä, ehkäistä ja vähentää vedestä ja vesiympäristön käytöstä aiheutuvia haittoja ja parantaa vesivarojen ja vesiympäristön tilaa. Vesilakia sovelletaan vesitalousasioihin. Vesilain lupaviranomaisena toimii aluehallintovirasto. Valvontaviranomaisia ovat kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ja ELY-keskukset. Valvontaviranomaisten toimivalta on pääosin vesilaissa jakamatonta.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen käsittelee ojitusta koskevan erimielisyyden, joka ei edellytä lupaa tai jota ei käsitellä ojitustoimituksessa, ja joka aiheutuu: ojan tekemisestä toisen maalle tai toisen yksityisen tien poikki, ojan suunnan muuttamisesta, veden johtamisesta toisen maalla olevaan ojaan tai puroon tai muusta vastaavasta syystä. Ojitusasiat tulevat kunnan ympäristönsuojeluviranomaiseen vireille yleensä asianosaisten kirjallisesta vireillepanosta.

ELY-keskus toimittaa ympäristöpalveluille tiedoksi ilmoituksenvaraisten vesirakennustöiden lausunnot. Aluehallintovirastoon tehdyistä hakemuksista pyydetään lausuntoa sekä kunnalta että kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselta. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen lausunto on delegoitu vesiensuojelupäällikölle ja ympäristölupapäällikölle. Lausuntoa annetaan vuosittain noin 10 kpl.

Ojitusasioita tulee vireille muutamia vuodessa. Ne ratkeavat yleensä katselmuksilla tehdyillä sopimuksilla.

11.9 Maalämpöjärjestelmien valvonta (vesi- sekä maankäyttö- ja rakennuslaki)

Maalämpöjärjestelmät ovat luvanvaraisia järjestelmiä (MRL). Luvan järjestelmän asentamiseen myöntää Lahdessa Lahden kaupungin rakennusvalvonta. Ympäristönsuojeluviranomainen ottaa tarvittaessa kantaa siihen, soveltuuko maalämpöjärjestelmä suunniteltuun kohteeseen. Sijainnin soveltuvuuden kannalta keskeistä on sijainti suhteessa vedenottamoihin sekä syvälle kallioperään louhittuihin tunneleihin.

Vedenottamoiden kaivoille on asetettu säteeltään 500 metrin suojavyöhyke, jolle maalämpöjärjestelmiä ei saa asentaa. Lahti Aqua Oy:n Kariniemen ja Ali-Juhakkalan jätevedenpuhdistamot yhdistävälle jätevesien purkutunnelille, Lahti Energia Oy:n Kymijärven voimalaitoksen jäähdytysvesitunnelille sekä Eteläisen kehätien kalliotunneliosuudelle on asetettu säteeltään sadan metrin suojavyöhyke, jolle ei saa asentaa maalämpökaivoja. Jos kohde sijaitsee suojavyöhykkeen sisäpuolella, on hankkeelle haettava vesilain mukaista lupaa aluehallintovirastolta. Vesilain mukaista lupaa kehoitetaan hakemaan myös, jos kohde sijaitsee pohjavesialueella ja kyseessä on kohde, jonne energiakaivoja ollaan asentamassa enemmän kuin kymmenen.

Lausuntoja antavat vesiensuojelusuunnittelija sekä vesiensuojelupäällikkö.

11.10 Maastoliikennelaki ja vesiliikennelaki

Maastoliikennelain ja vesiliikennelain sekä niiden nojalla annettujen säännösten ja määräysten valvonta kuuluu kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle luvanvaraisen toiminnan osalta. Luvattoman maasto- ja vesiliikenteen valvonta kuuluu poliisille.

Maastossa tai vesialueella suoritettavien kilpailujen ja harjoitusten toistuvaan tai pysyvään järjestämiseen samalla alueella on haettava kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen lupa. Maastoliikennelain mukainen lupa on haettava myös yksittäisen tapahtuman järjestämiseen, jos tapahtumasta on odotettavissa huomattavia haittoja luonnolle, muulle ympäristölle, asutukselle, yleiselle virkistyskäytölle, kalastukselle tai muulle yleiselle tai yksityiselle edulle. Vesiliikennelain mukaan, jos tapahtumasta on odotettavissa merkityksellisiä ympäristöhaittoja.

Maastoliikennelain mukaisia hakemuksia tulee vireille muutama vuodessa, vesiliikennelain mukaisia ei edes vuosittain. Yksittäisten tapahtumien osalta päätösvalta on delegoitu vesiensuojelupäällikölle ja ympäristölupapäällikölle toistuvista tapahtumista päätöksen tekee lautakunta.

Lahden alueelle on haettu runsaasti maasto- ja vesiliikennelain mukaisia rajoituksia. Kunnan velvollisuus on merkitä nämä rajoitusalueet maastoon. Rajoituksia nostetaan säännöllisesti esiin mediassa.

11.11 Luonnonsuojelulaki

Ympäristöpalveluiden tehtävät sisältävät luonnonsuojelulaissa (1096/1996) kunnalle säädetyt viranomaistehtävät sekä muun luonnonsuojelun edistämistyön. Lahdessa on 23 luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettua luonnonsuojelualuetta, joiden yhteispinta-ala on 1000 ha. Lisäksi kunta voi rauhoittaa luonnonmuistomerkkejä. Ympäristöpalveluiden luonnonsuojeluvälvojan tehtäviin kuuluu rauhoitettujen alueiden valvonta, hoito ja kunnostus. Suojelualueilla suojellaan luontotyyppejä, niille tyyppillistä eläin- ja kasvilajistoa sekä uhanalaisia lajeja. Suojelun tavoitteena on säilyttää alkuperäisten ja vakiintuneiden lajien elinvoimaiset kannat ja levinneisyysalueet. Ympäristöpalveluissa pyritään säilyttämään luonnon monimuotoisuus, ehkäistään ihmisen aiheuttamia muutoksia luonnontilaisessa ympäristössä ja palautetaan ympäristöjä entiselleen. Monimuotoisuutta vaalitaan esim. uhanalaisten kalalajien (esim. ankerias) elinvoimaisuutta edistävissä hankkeissa. Myös luonnonsuojelua tehdään useilla osa-alueilla, kuten maankäytön suunnittelussa ja metsienhoidossa. Vieraslajien torjunta keskittyy lähinnä kasveihin.

11.12 Kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetun lain tehtävät - vesistötarkkailu

Kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetun lain (64/1986) 6 §:n mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tulee huolehtia ympäristön tilan seurannasta sekä siihen liittyvistä selvityksistä ja tutkimuksista. Ympäristöpalvelut on laatinut toimialueensa vesistöjen tilan seuraamiseksi tarkkailuohjelman. Vesijärven velvoitetarkkailun tuottaman aineiston täydentämiseksi on yhdessä Vesijärvisäätiön kanssa laadittuun Vesijärviohjelmaan sisällytetty lisätarkkailua Enonselälle, Paimelanlahdelle, Vähäselälle ja Laitialanselälle. Lisäksi ympäristöpalvelut ylläpitää automaattisten mittausasemien verkostoa Vesijärvellä, Kymijärvellä ja Porvoonjoella. Lisäksi kolmessa Vesijärveen laskevassa uomassa on automaattiset mittausasemat seuraamassa järveen tulevaa ulkoista kuormitusta.

Lisäksi otetaan kuormitusnäytteitä Vesijärven, Sylvöjärven, Kymijärven, Salajärven ja Ruuhijärven merkittävimmistä ojista kevät- ja syyslivirtaaman aikana. Näistä näytteistä määritetään kokonaisfosfori ja kokonaistyyppipitoisuudet.

12. Metsästys ja kalastus

Kaupungilla on maanomistajana ja metsästysoikeuden haltijana oikeus valvoa metsästyslain noudattamista alueellaan. Luonnonsuojeluvalvojan tehtäviin kuuluu valvoa mahdollisen metsästysoikeuden vuokraamista metsästyseuroille. Lisäksi luonnonsuojelulaki velvoittaa loukkaantuneiden rauhoitettujen, ja metsästyslaki riistaeläinten ja rauhoittamattomien eläinten auttamiseen. Loukkaantuneesta metsästyslain mukaisesta riistaeläimestä pitää ilmoittaa alueen poliisille.

Kalastuslain mukaan kalastusoikeus kuuluu vesialueen omistajalle. Ympäristöpalvelut vastaa kalastuslain mukaisesta kalavesien hoidosta ja kalastuksentralvonnasta kaupungin kokonaan omistamalla ja hallinnoimilla vesialueilla. Kalastuksentralvontaa suorittavat ELY-keskuksen hyväksymät valvojat, joilla on toimintaan kalastusalueen valtuutus. Kaupungin osittain omistamien vesialueiden osalta tehdään yhteistyötä vesialueita hallinnoivien osakaskuntien ja paikallisen kalatalousalueen kanssa.

13. Valvontasuunnitelman ja -ohjelman seuranta, päivitys ja arviointi

Valvontasuunnitelman ajantasaisuutta seurataan suunnitelmakauden 2020-2024 aikana ja siihen tehdään tarvittaessa tarkistuksia myös kauden aikana. Valvonnan toteutumista seurataan valvontaohjelmien toteutuman kautta vuosittain, ja valvonnasta tehtyjen havaintojen myötä valvonnan painopisteitä muutetaan tarpeen mukaan. Valvontaohjelma pidetään jatkuvasti ajan tasalla. Ohjelman toteutumista arvioidaan ja siitä raportoidaan rakennus- ja ympäristölupalautakunnalle vuosittain alkuvuodesta, jolloin esitetään vuosittaisen valvontaohjelman toteuma edelliseltä vuodelta sekä alkaneen vuoden ohjelman sisältö. Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi äkilliset resursseja vaativat toimenpiteet voivat muuttaa olosuhteita niin, että valvontaan ei ole mahdollisuuksia osoittaa niin paljon resursseja kuin on etukäteen suunniteltu.

Edellistä valvontasuunnitelmaa 2016-2019 ei ole tarkastettu sen voimassa olon aikana ja arviointi on tapahtunut pitkälti vuosittaisen valvontaohjelman seuraamisena. Valvontasuunnitelman ja vuosittaisen valvontaohjelman toteutusta nähdään, että ennalta suunniteltua ympäristöön kohdistuvaa valvontaa ei ole voitu tehdä siinä laajuudessa kuin mitä on etukäteen arvioitu. Valvontasuunnitelmassa oli suunniteltuna 132 tarkastusta ja niistä toteutui 90 eli suunnitelluista valvonnasta toteutui noin kaksi kolmas osaa. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävä kenttä vaatii laaja-alaista asiantuntemusta. Seuraamalla pelkästään suoritettuja tarkastuksia ei voida arvioida ympäristönsuojelun tehokkuutta ja vaikuttavuutta. Selvää kuitenkin on, että Lahdessakin ympäristönsuojeluviranomaisen voimavarat ovat alimitoitettu tehtäväkenttään nähden. Lainsäädännön uudistuminenkin tuo ympäristönsuojeluviranomaiselle jatkuvasti lisätehtäviä, joten henkilöresurssia on tärkeää lisätä.

Taulukko 2: Ympäristöluvanvaraisten ja rekisteröityjen laitosten valvontaluokat, kohteiden lukumäärä ja toteutuneet sekä suunnitellut tarkastukset 2016-2019 (Tarkastusvälin osalta esim. 3 tarkoittaa, että tarkastus tehdään kerran kolmessa vuodessa. Mikäli tarkastusväli vaihtelee ilmaisee se, että eri toiminnanharjoittajilla on toisistaan riskiperusteesta johtuva poikkeava tarkastusväli.).

Ympäristöluvanvaraiset ja rekisteröidyt laitokset	Valvontaluokka	Kohteet	Tarkastukset (toteutunut/suunniteltu)
Metsäteollisuus	4	0	0

Metalliteollisuus	4-5	3	2/2
Energian tuotanto	4-5	16	14/26
Kemianteollisuus	-	0	0/0
Polttoaineiden valmistus taikka kemikaalien tai polttoaineiden varastointi tai käsittely	3-4	30	28/32
Orgaanisia liuottimia käyttävä toiminta	3-4	4	4/5
Malmien tai mineraalien kaivaminen tai maaperän ainesten otto	2-5	8	14/18
Mineraalituotteiden valmistus	2-4	7	4/14
Nahan tai tekstiilien laitosmainen tuotanto tai käsittely	4	0	0/0
Elintarvikkeiden tai rehujen valmistus	4	3	3/3
Eläinsuojat tai kalankasvatus	4	2	2/2
Liikenne	3-4	3	2/5
Jätteen ammattimainen tai laitosmainen käsittely sekä jätevesien käsittely	3	12	13/14
Muu toiminta	3-4	2	1/5
NaapL-kohteet ja pienet pohjavesialueella sijaitsevat toiminnot	2-4	5	4/10
Kemialliset pesulat	5	6	3/6
YHTEENSÄ		101	90/132